

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA FINANCÍ

Analýza vývoje zemědělských komodit v České republice

**Analysis of development of agricultural commodities
in the Czech Republic**

Student: Hana Mazalová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Kateřina Kořená, Ph.D.

Ostrava 2008

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně. Přílohy č. 1 - 6 dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě 25. dubna 2008

.....

podpis studenta

Obsah

Úvod	3
1 Charakteristika komoditních burz	4
1.1 Komoditní burzy	4
1.2 Charakteristika komodit	5
1.3 Burzovní obchody	5
1.3.1 Znaky burzovních obchodů	6
1.3.2 Specifika obchodování na komoditních burzách	7
1.3.3 Obchodní místo na komoditní burze	8
1.3.4 Druhy burzovních obchodů na komoditních burzách	8
1.4 Česká legislativa komoditních burz	10
2 Obchodování na komoditních burzách	11
2.1 Historie komoditního burzovníctví v ČR	11
2.2 Současné působení komoditních burz v České republice	12
2.3 Komoditní burzy na území České republiky	13
2.3.1 Energetická burza Praha	14
2.3.2 Komoditní burza Praha	14
2.3.3 Plodinová burza Brno	15
2.3.4 Obchodní burza Hradec Králové	16
2.4 Komoditní obchodování	17
2.4.1 Výhody komoditního obchodování	18
2.4.2 Nevýhody komoditního obchodování	19
2.5 Uzavírání burzovních obchodů	19
2.5.1 Vstup na komoditní burzu	19
2.5.2 Krytí rizik z obchodních vztahů	21
2.5.3 Pákový efekt v komoditním obchodování	22
2.5.4 Futures komoditní obchodování	23
2.6 Nástroje pro obchodování na komoditních trzích	24
2.6.1 Typy grafů v komoditním obchodování	24
2.6.2 Fundamentální analýza	27
2.6.3 Makroekonomické ukazatele ovlivňující trh s komoditami	27
2.6.4 Nabídka a poptávka po komoditách	29

3	Vývoj a analýza vybraných zemědělských komodit.....	30
3.1	Dlouhodobý trend komodit	30
3.2	Vývoj a analýza zemědělských komodit od roku 1999 do roku 2008	32
3.2.1	Pšenice potravinářská	33
3.2.2	Ječmen sladovnický	34
3.2.3	Kukuřice	35
3.2.4	Hrách krmný	37
3.2.5	Řepka ozimá	38
3.3	Faktory působící na ceny zemědělských komodit	39
3.3.1	Oslabující kurz dolaru	40
3.3.2	Růst inflace	40
3.3.3	Cena ropy a trend biopaliv	41
3.3.4	Změna klimatických podmínek	42
3.4	Zhodnocení dosavadního vývoje sledovaných komodit a odhady jejich produkce na sklizeň pro rok 2008	42
	Závěr	45
	Seznam použité literatury	47
	Seznam zkratk	
	Přílohy	

Úvod

Rozhodující úloha zemědělství je spojována se zabezpečováním dostatku potravin pro obyvatelstvo. Do popředí zájmu se dostává také jeho mimoprodukční funkce, především se jedná o přínos sociální, o podporu rozvoje života na venkově a dále plní významnou úlohu v trvale udržitelném rozvoji. Hlavními zemědělskými produkty jsou základní suroviny nebo-li komodity pro potravinářskou i nepotravinářskou výrobu.

K obchodování s komoditami slouží komoditní burzy, na kterých se kromě agrárních komodit obchoduje i s dalšími komoditami. Komoditní burzy patří k nejstarším trhům na světě a jsou důležitým prvkem národního hospodářství jednotlivých států. Smyslem komoditních burz je dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou a vytváření materiálních a informačních podmínek trhu.

Cílem této práce je analýza vývoje vybraných zemědělských komodit obchodovaných v České republice a určení základních faktorů, které na ceny těchto komodit působí.

Úvodní část práce je věnována charakteristice komoditních burz a samotných komodit. Jsou zde také popsány základní druhy obchodů uzavíraných na komoditních burzách spolu s jejich základními a specifickými znaky. Na závěr úvodní kapitoly je nastíněna legislativa českých komoditních burz.

Úvod druhé kapitoly popisuje historii a současnou situaci komoditního burzovníctví. Dále jsem se zaměřila na charakteristiku jednotlivých komoditních burz obchodujících především se zemědělskými komoditami. Tato kapitola se zabývá obchodováním na komoditních burzách, výhodami a nevýhodami obchodování s komoditami a uzavíráním burzovních obchodů. V druhé kapitole jsou dále popsány typy grafů používané při obchodování na komoditních trzích, fundamentální analýza a makroekonomické ukazatele ovlivňující trh s komoditami.

V úvodu závěrečné kapitoly je popsán dlouhodobý trend komodit, po kterém následuje podrobná analýza vývoje vybraných zemědělských komodit od počátku roku 1999 do počátku roku 2008. Součástí této kapitoly je, na základě analyzovaného vývoje, určení základních faktorů, které ovlivňují ceny na trhu se zemědělskými komoditami a naznačit vývoj těchto komodit v následujícím období.

1 Charakteristika komoditních burz

Označení jednotlivých druhů burz bývá odvozováno od předmětných aktiv, se kterými se na nich obchoduje. Burzy tedy členíme na různé druhy podle předmětu burzovního obchodu nebo-li charakteru zboží, s nímž se na burze obchoduje. Z uvedeného důvodu proto existují burzy služeb, burzy finanční a burzy komoditní neboli zbožové. Burzy služeb jsou nejmladší a předmětem obchodu těchto burz jsou služby např. lodního prostoru či smlouvy o provozu lodí a letadel. Na finančních burzách jsou předmětem zejména cenné papíry, devize a deriváty.

1.1 Komoditní burzy

Komoditní burzy jsou ve vyspělých zemích považovány za nedílnou *součást tržního prostředí*, protože svojí činností přispívají jak k tvorbě objektivních tržních cen, tak i k utváření cenového systému produkce daného oboru. Dále zvyšují likviditu trhu a snižují riziko obchodů uzavíraných jinak pouze mimoburzovně. Komoditní burzy slouží k organizování obchodů s komoditami, ale samy se obchodů neúčastní. Jejich cílem není dosažení zisku, ale organizování obchodu a zabezpečení prostředků na jejich činnost.

Komoditní burzy nejsou novými institucemi, jejich tradice je poměrně hluboká a naprostá většina aktivit má přesně definovaný řád, který musí dodržovat každý obchodník. Hlavním smyslem komoditních burz je poskytnout vysoce seriózní a spolehlivé prostředí pro realizaci a zúčtování obchodů, dohlížet nad obchodními praktikami a garantovat probíhající obchody. Prostřednictvím komoditních burz může obchodovat v podstatě kdokoli, vždy však prostřednictvím brokera (resp. brokerské společnosti), který má na dané burze své zástupce.

Ve většině evropských zemí je běžné, že komoditní burzy plní delegované úkoly státní správy v oblasti obchodu s komoditami a stát proto tyto subjekty podporuje. Nenahraditelným posláním komoditních burz je *zabezpečovat trh komodit, monitorovat nabídku a poptávku* a zejména utvářet reálnou cenovou hladinu pro jednotlivé komodity, Rejmuš (2003).

Burza je založena *na principu otevřeného členství*, kdy na burze obchodují členové přímo, ostatní subjekty prostřednictvím dohodců. Členové burzy jsou povinni podílet se na provozu burzy ve formě zápisného a členských příspěvků a nemají nárok na podíl ze zisku. Každý člen po zaplacení členského příspěvku má jeden hlas při hlasování na valné hromadě burzy. Členem burzy se může stát jak právnická, tak i fyzická osoba. O přijetí člena rozhoduje

burzovní komora, je to orgán volený valnou hromadou a řídí činnost burzy mezi zasedáními valné hromady. Rozhodnutí burzovní komory je realizováno prostřednictvím aparátu burzy, v jehož čele stojí generální sekretář burzy. Zisk vytvořený činností burzy nesmí být rozdělen mezi členy, ale musí být použit k dalšímu rozvoji burzy.

1.2 Charakteristika komodit

Pojem komodita dnešní zákon č. 229/1992 Sb. definuje jako zboží způsobilé k burzovnímu obchodu, pokud není předmětem burzovního obchodu na burze cenných papírů. Jedná se zejména o produkty zemědělské a lesní výroby a nerostné bohatství. Mohou to být i cenné papíry, které nejsou předmětem obchodu na burze cenných papírů (např. konosamenty, skladištní listy, náložní listy, ale i směnky).

Tradičně je pojem komodita vnímána jako výraz pro reálné zboží, tedy fyzicky existující věci (zboží). Komodity jsou zjednodušeně suroviny jako např. pšenice, oves, vepřové maso, hovězí maso, ale i ropa, zlato nebo bavlna. V případě komoditní burzy, která je zaměřena na komodity zemědělské produkce, je komodita zboží rostlinného nebo živočišného původu v různých stupních zpracování.

Komodity můžeme rozdělit do určitých skupin:

- komodity energetické (zemní plyn, topný olej, ropa a nově elektřina),
- průmyslové komodity (olovo, měď, zinek, hliník, ...),
- vzácné kovy (zlato, stříbro, platina),
- agrární komodity (kukuřice, pšenice, cukr a živý dobytek).

Při obchodování na komoditních burzách se dále setkáváme s indexy (Dow Jones, Nasdaq 100, S&P) a s měnami (Australský Dolar, Britská Libra, Euro, Japonský Yen, Kanadský Dolar). Vznikají také nové komodity, které byly před několika lety neznámé tzv. emisní povolenky tj. povolení emitovat během daného období ekvivalent 1 tuny CO₂.

1.3 Burzovní obchody

Podle zákona č. 229/1992 Sb. je burzovním obchodem „koupě a prodej komodit a komoditních derivátů osobami oprávněnými k burzovním obchodům sjednaným na burze v místnostech a hodinách určených pro burzovní shromáždění, popřípadě i mimo burzu, za podmínek určených tímto zákonem a statutem, pokud je cena z tohoto obchodu zaznamenána příslušným orgánem burzy“.

Na komoditních burzách lze uzavírat různé typy burzovních obchodů od promptních až po termínové a to s časovým rozdílem mezi jejich uzavřením a vypořádáním od 1 do 360 dnů. Základem burzovního obchodu je kupní smlouva. Na komoditních burzách je možno uzavírat kupní smlouvy s dobou plnění do 30 dnů tzv. obchody promptní a kupní smlouvy s dobou plnění do 360 dnů tzv. obchody termínované.

K dosahování spravedlivých cen při burzovním obchodování slouží burzovní předpisy, které zajišťují všem zúčastněným subjektům stejná práva a záruky v tom, že obchody budou uzavírány podle předem dohodnutých pravidel a následně budou i řádně vypořádány.

1.3.1 Znaky burzovních obchodů

Burzovním obchodem se rozumí smlouva uzavřená mezi účastníky burzovního trhu, která vykazuje určité znaky. Charakteristické a specifické znaky vyplývají z toho, že burzovní obchod je uzavřen na burzovním trhu a jsou také dány smluvními podmínkami a předmětem burzovního obchodu, kterým je na komoditní burze určitá komodita.

Prvním znakem burzovních obchodů je to, že se vždy obchoduje se *zastupitelným zbožím* s výjimkou cenných papírů, s kterými se obchoduje na burze cenných papírů. Obchody musí být uzavřeny pouze s komoditou, která je uvedena v zakladatelské smlouvě a ve statutu burzy. Daná komodita musí být k obchodu na burze přijata burzovní komorou a zapsána v obchodním rejstříku. Jedná se především o to, že k této komoditě musí být zpracovány burzovní kvalitativní standardy, podle kterých se obchod uzavírá. Takto standardizované komodity jsou navzájem zaměnitelné a je s nimi na burze obchodováno bez jejich fyzické přítomnosti.

Druhým znakem burzovních obchodů je to, že burzovní obchod je uzavřen jen *osobou oprávněnou k burzovním obchodům*. Oprávnění k burzovním se rozumí právo prodávat a kupovat zboží na burze, včetně práva sjednávat pomocné obchody (činnosti přepravní, zasilatelské, pojišťovací a skladovací). Oprávněné osoby jsou osoby ustanovené zákonem za účelem regulace trhu komodit, členové burzy a jejich zmocněnci a burzovní nebo soukromí dohodci, dále jiné osoby, pokud mají oprávnění k výrobě nebo zpracování zboží, které je předmětem burzovních obchodů, nebo k obchodu s ním a ke službám, jež s obchodováním s tímto zbožím souvisejí.

Třetím znakem burzovního obchodu je to, že obchod je uzavřen na *burzovním shromáždění* za podmínek stanovených zákonem, statutem a burzovními pravidly. Aby se mohlo s danými komoditami na burze obchodovat a nikdo nebyl diskriminován, burzovní

komora vyhláší tzv. burzovní shromáždění. Burzovní shromáždění se koná v obchodním místě burzy v pravidelně opakujících se termínech. Na nich oprávněné osoby registrují návrhy kupních smluv tzv. návrhy, se kterými se na burze obchoduje. Pokud se na burze obchoduje s více druhy komodit, je burzovní shromáždění rozděleno na komoditní kola. Počet a délka komoditních kol není pevně stanovena a vyhláší je ředitel burzovního shromáždění podle počtu a druhů registrovaných návrhů.

Čtvrtým znakem burzovního obchodu je to, že cena musí být zaznamenána a zveřejněna v *kurzovním lístku* (viz příloha č. 1). To je vedle garance burzy za provedené obchody největší přínos burzy. Burza totiž kótuje ceny komodit obchodovaných na burze u všech typů burzovních obchodů. Pro všechny, kteří se na volném nebo organizovaném trhu s komoditami pohybují, tak vzniká orientační bod, od kterého je cena dané komodity nastavena na promptním nebo termínovém trhu.

Mezi další znaky burzovního obchodu patří:

- a) jednotlivé činnosti a postupy při uzavírání burzovních obchodů jsou předem stanoveny, přičemž je přísně kontrolováno jejich dodržování. Tuto kontrolu vykonává vedle příslušných burzovních orgánů také stát, a to prostřednictvím burzovního komisaře,
- b) na burzách se obchoduje s předem určenými minimálními množstevními jednotkami (tzv. loty), případně v jejich násobcích,
- c) čas a místo obchodování jsou přesně a s předstihem určeny. Je zejména přesně stanoveno kde, ve které dny, v jakých hodinách a s jakými druhy komodit se bude obchodovat tzv. burzovní kalendář,
- d) na komoditních burzách se nákup a prodej komodit provádí pomocí kontraktů, které uvádějí množství, jednotkovou cenu a datum splatnosti.

1.3.2 Specifika obchodování na komoditních burzách

Obchodování na komoditních burzách má svá specifika, která především souvisí s tím, že burzovní obchody nelze uzavírat na veškeré druhy zboží. Na komoditních burzách se obchoduje především s komoditami, které jsou ve velké míře závislé na přírodních podmínkách. Některé komodity se těží nebo vyrábějí pouze v některých státech světa, nebo jde o produkci, která je závislá na počasí. Pokud se jedná o zemědělskou výrobu, zejména co se týče rostlinné produkce, mnohé tyto produkty jsou obtížně uchovatelné a jejich cena je vysoce proměnlivá.

Na komoditní burze se obchoduje *zastupitelným zbožím* a v důsledku zvyšující se rozmanitosti vyráběných komodit směrem od prvovýroby až k výrobkům konečné spotřeby, klesá souběžně s tím i jejich zastupitelnost a jejich vyráběné objemy produkce. Proto jsou na komoditních burzách nabízeny i poptávány především *produkty prvovýroby* nebo i hromadně vyráběné polotovary určené pro další produkci. To však vyžaduje tvorbu určitých plánů a předstih jejich nakupování nebo prodeje před jejich skutečným vypořádáním, které probíhá s určitým zpožděním po uzavření obchodu.

Na rozdíl od burz finančních, kde dochází především k elektronickým převodům obchodovaných aktiv, dochází na komoditních burzách k převodům fyzickým. Zejména v souvislosti se zemědělskými komoditami, z důvodu znehodnocení, bývá vypořádání obchodů z hlediska vzdálenosti a fyzických objemů náročné. Z toho důvodu komoditní burzy musejí zabezpečovat složitější činnosti, které se zahrnují mezi tzv. pomocné obchody.

1.3.3 Obchodní místo na komoditní burze

Obchodní místo je sektor, kde se uzavírají burzovní obchody a dělí se na:

- a) parket – je to místo, kde jsou uzavírány burzovní obchody a zde mají vstup pouze osoby oprávněné k burzovním obchodům, parketem se také rozumí elektronický obchodní systém, kde obchodování probíhá na serverech burzy,
- b) divácká místa – jsou to místa na nichž sledují osoby, jímž byla vydána divácká vstupenka, burzovní shromáždění,
- c) kuloár – je to místo, kde se scházejí osoby oprávněné k burzovním obchodům k poradám a jednáním s účastníky, kteří jim zaslali návrhy smluv,
- d) zázemí – je to místo pro personál burzy.

Vstup na burzovní shromáždění má každá osoba, jíž je vydána vstupenka. Burza vydává různé druhy vstupenek, které opravňují ke vstupu do jednotlivých částí obchodního místa.

1.3.4 Druhy burzovních obchodů na komoditních burzách

Jednotlivé druhy burzovních obchodů se od sebe liší nejčastěji kombinací kupních smluv či podmínek v nich obsažených. Rozdíly mezi jednotlivými druhy obchodů spočívají převážně v době plnění, v úmyslu stran při uzavření obchodu, způsobu plnění a míst k plnění. Na základě uvedených rozdílů se lze setkat na komoditních burzách s následujícími druhy obchodů v členění dle Jelínka (2006):

Promptní obchody – promptním obchodem je kupní smlouva s okamžitou nebo velmi krátkou dobou plnění po jejím uzavření. Doba fyzického vypořádání je maximálně 30 dnů. Kvůli krátkému termínu plnění je předmětem promptního obchodu reálně existující komodita.

Dodávkové obchody – jedná se o kupní smlouvu s odloženou dobou plnění, většinou o několik měsíců. Dodávkové obchody daly základ moderním formám burzovních obchodů na termínových trzích. Od termínových obchodů se liší úmyslem skutečně v budoucnu smlouvu splnit.

Spekulační obchody – jsou to takové obchody, kde je uzavřena smlouva, kterou účastníci uzavírají nikoliv s úmyslem smlouvy reálně splnit, ale s úmyslem realizovat zisk vzniklý pohybem zboží, které je předmětem burzovního obchodu.

Obchody diferenční nebo-li rozdílové – jedná se obchody při nichž je uzavírána kupní smlouva s úmyslem vyplatit si pouze rozdíl v cenách, který nastal od doby uzavření kupní smlouvy do doby, kdy nastala splatnost obchodu.

Termínové obchody – mají svůj původ v obchodech dodávkových a diferenčních. Termínový obchod je kupní smlouva s odloženou splatností, která může být zrušena odpovídajícím protiobchodem, přičemž závazky z obou obchodů se zredukuje na peněžitou pohledávku nebo závazek, podle toho, zda-li obchod přinesl zisk nebo ztrátu. U termínového obchodu je důležitý kurz v době uzavření obchodu a protiobchodu. Nejčastějšími typy termínových obchodů jsou tzv. pevné termínové kontrakty typu forward a futurem nebo obchody opční.

Hedgingové neboli krycí obchody – patří mezi nejdůležitější formy moderních obchodů na termínových burzách a jejich hlavním úkolem je zajištění rizika nepříznivého vývoje kurzů na promptním trhu. Cílem těchto obchodů není zisk, ale krytí rizik z vývoje cen na efektivním trhu. Riziko je kryto tím, že je přeneseno na jinou osobu než obchodníka (tzv. hedgera), a to zpravidla na spekulanty. Podstata spočívá v tom, že hedger na termínovém trhu uzavírá kupní smlouvu s opačnou pozicí, než kterou zaujímá na promptním trhu, aby později pozici na termínovém trhu zrušil protiobchodem. Jde tedy o kombinaci několika kupních smluv na termínovém i promptním trhu. Existují dva druhy hedgingu, a to hedging prodejný nebo také krycí prodej a hedging nákupní či krycí koupě.

Opční obchody – hlavním cílem tohoto druhu obchodů je krytí kurzových rizik při termínových obchodech. Riziko u opčních obchodů na rozdíl od hedgingových spočívá v možnosti volby nebo-li opcí, zda práva a povinnosti z uzavřené kupní smlouvy vzniknou či nikoliv. Poskytnutí opce se děje za odměnu, která se buď platí při uzavření obchodu, nebo se stává součástí kurzu v kupní smlouvě a platí se až v den, kdy majitel opce oznámí svou volbu.

Obchody prorogační a stravné – patří mezi termínové obchody a jejich cílem je krýt rizika pramenící z vývoje kurzů při spekulacích obchodech. Jejich smyslem je oddálit dobu plnění pro případ, že vývoj cen neodpovídá plánovaným představám a předpokladům.

1.4 Česká legislativa komoditních burz

Komoditní burzy jsou právnické osoby vzniklé na základě zákona č. 229/1992 Sb. a jejich úkolem je organizace trhu s komoditami. Ve svém názvu musí mít označení burza a žádná jiná obchodní společnost nesmí toto označení ve svém názvu užívat. Jejich vznik je, mimo splnění podmínek daných výše zmíněným zákonem, podmíněn povolením příslušného ministerstva, do jehož resortu spadají na této burze obchodované komodity. Tzv. kompetenční zákon stanovuje působnost Ministerstva zemědělství pro zemědělské komodity a Ministerstva průmyslu a obchodu pro ostatní komodity nezemědělského charakteru.

Tato ministerstva jako orgány státní správy se vyjadřují k připravenosti burzy vykonávat činnost, povolují jednotlivé komodity k obchodování a schvalují statut. Na činnost burz dohlíží ministerstva prostřednictvím burzovního komisaře.

Zákon č. 229/1992 Sb. chápe burzu jako právnickou osobu soukromého práva s některými prvky práva veřejného. Soukromoprávní charakter burzy spočívá v tom, že ji mohou založit podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku. Veřejnoprávní charakter se projevuje ve státním dozoru nad činností burzy a právní regulací postavení a fungování burzy.

Komoditní burzy zakládáné v České republice nemají formu akciové společnosti. Jedná se o právnické osoby nevýdělečné povahy, založené na členském principu. Burza odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem. Členové burzy, kteří jsou povinni vložit vklad nebo platit členský příspěvek, ručí za závazky burzy do výše svého nesplaceného vkladu, popřípadě do výše nesplaceného členského příspěvku. Rozsah dalšího ručení členů burzy, kteří jsou povinni platit členský příspěvek, může určit statut burzy, Jelínek (2006).

Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění novel č. 216/1994 Sb., 105/1995 Sb., 70/2000 Sb., 285/2005 Sb. a 444/2005 Sb., který v řadě oblastí neodpovídá současným trendům v komoditním burzovníctví a brání v dalším rozvoji. Proto je v současnosti připravována nikoliv další novela, ale úplně nový zákon, který má zajistit profesionálnější státní dohled nad činností komoditních trhů, Sekvička (2004).

2 Obchodování na komoditních burzách

Komoditní burzy jsou ve své podstatě trhem zboží jako každý jiný trh, ale v důsledku způsobu jejich obchodování se oproti standardním trhům vyznačují určitými specifickými rysy. Burzovní trh má formu oboustranné aukce, přičemž existuje flexibilita cen i množství, a to jak ze strany nabídky, tak i poptávky tzn. že obě dvě protistrany mohou nakupovat i prodávat, měnit ceny nabídky i poptávky, jakož i měnit nabízené a poptávané množství. Jedná se o organizovaný trh, střetává se zde řada anonymních nákupních a prodejních příkazů, takže v podstatě žádný účastník burzovního obchodování neví, kdo konkrétně danou komoditu nabízí a kdo prodává.

2.1 Historie komoditního burzovníctví v ČR

V Praze byla pocítována potřeba burzy již za dob císařovny Marie Terezie (ta zřízení burzy povolila, avšak povolení nebylo využito). Pražská tržnice průmyslu a plodin 19. listopadu 1861 založila burzu peněžní, na zboží a plodiny, avšak z důvodů finančních potíží a nedostatku účastníků po roce zanikla. Na podnět obchodního spolku Merkur bylo znovu usilováno o vytvoření burzy pro obchod se zbožím a v roce 1869 byla založena, ale po roce zanikla. Teprve otevření Pražské burzy v roce 1871 mělo trvalý úspěch. Na burze se původně obchodovalo jak s cennými papíry, tak se všemi druhy zboží, včetně obilí a ostatních zemědělských plodin.

V roce 1885 byl ustaven Komitét pro zřízení Plodinové burzy v Praze, který vypracoval návrh stanov. Ty byly v roce 1887 schváleny a Pražská plodinová burza byla otevřena 10. listopadu 1894. Předmětem obchodu byl obchod s obilím a mlýnskými výrobky jako na Pražské burze. Po první světové válce ustoupil obchod se zbožím na Pražské burze do pozadí a obchodovalo se zde v podstatě jen s cennými papíry, protože většina zemědělských plodin byla obhospodařována státem.

V roce 1922 byla při Pražské plodinové burze založena dřevařská burza, v roce 1923 zahájila svoji činnost burza lnářská a v roce 1926 burza ovoce, burza pro vejce a burza pro kávu. Hospodářský rozmach v Československé republice vyvolal založení plodinových burz v Olomouci (1919), v Bratislavě (1922) a v Brně (1922).

Po velikém rozkvětu burz ve dvacátém století došlo k poklesu činnosti burz na počátku třicátých let. Zřízením obilního monopolu roku 1934 pozbyla burza význam jako místo, kde se tvoří ceny obilí a došlo ke změně způsobu obchodování, kdy obiloviny

a mlýnské výrobky jako předmět obchodování na burze byly nahrazeny ostatními komoditami. Za druhé světové války byla opět omezena činnost burz. Pražská burza ukončila svoji činnost v roce 1939 a po skončení druhé světové války se její činnost již neobnovila. Téhož roku ukončila činnosti plodinová burza v Olomouci a po roce 1945 neobnovila činnost burza v Bratislavě. Ostatní plodinové burzy existovaly ještě po roce 1945 a jejich existence byla formálně ukončena 31. července 1952. Nově začaly u nás vznikat komoditní burzy až od roku 1992, Jelínek (2006).

2.2 Současné působení komoditních burz v České republice

Komoditní burzy v České republice organizují trh s cílem dosáhnout rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou zejména po zemědělských a průmyslových komoditách z daného regionu, eliminují cenové výkyvy a vytvářejí rovné prostředí pro všechny účastníky trhu. Komoditní burzy dále stanovují optimální ceny při obchodování s jednotlivými komoditami a zajišťují krytí rizik z obchodování prostřednictvím systému vypořádání obchodů a státního dohledu nad činností burzy. Jednotlivé komoditní burzy se nacházejí v místech s dostatečnou koncentrací produkčních míst a vhodnou dopravní polohou.

Na území ČR mají jednotlivé komoditní burzy v obchodním rejstříku zapsány *shodné předměty svého podnikání*, a to konkrétně „produkty rostlinné a živočišné výroby vzniklé jejich zpracováním, jakož i výrobky používané v souvislosti s jejich výrobou, přemísťováním, zpracováním nebo prodejem.“ Z toho vyplývá, že v České republice neexistují žádné specializované komoditní burzy z hlediska druhů uzavíraných obchodů, ale jejich specializace se týká pouze druhů komodit, se kterými se na nich obchoduje.

České komoditní burzy *obchodují pouze ze zlomkem na trhu obchodovaných komodit* a to ještě pouze ve zcela minimálních objemech, které nemají na tvorbu cen žádný podstatný vliv. To souvisí se skutečností, že přestože české komoditní burzy mají v obchodním rejstříku vymezeny poměrně široké oblasti svého působení, doposud obchodují pouze s několika málo druhy zemědělských komodit. Navíc obchodování probíhá v poměrně dlouhých intervalech (zpravidla se jedná o čtrnáctidenní intervaly). Proto se také téměř veškeré obchody mezi dodavateli a odběrateli uzavírají pouze smluvně.

Za tohoto stavu je zřejmé, že při neexistenci komoditních burz by neměli jednotliví, zejména menší výrobci nejen možnost prodat svoji produkci přes příslušnou burzu, ale při neexistenci burzou jednoznačně stanovených kurzů neexistuje ani cenová informace, ke které by mohli přihlídnout při podepisování mimoburzovních kontraktů mezi svými odběrateli.

V oblasti zemědělství existuje situace, že na zdejších trzích se nachází velmi hodně dodavatelů produkujících prakticky stejné zemědělské komodity, ale podstatně málo, zato však větších odběratelů. Vstupem silných zahraničních obchodních firem navíc vzniká nebezpečí, že produkce v některých zemědělských oborech bude z českého trhu vytlačena.

Další problémovou oblastí českých zemědělských burz je *tvorba burzovních kurzů*. Problém spočívá v tom, že pokud na většině trhů jednotlivých komodit nedochází k uskutečňování obchodů, nemohou zde vznikat ani kurzy, kterými by se mohly mimoburzovně obchodující ekonomické subjekty řídit. V současné době sice české komoditní burzy v případech, že na aukci nedojde k uzavření žádaného obchodu, zveřejňují alespoň tzv. „referenční ceny“. Ty však nikdy nemohou nahradit tržně stanovené kurzy funkčního likvidního burzovního trhu. Přesto však alespoň částečně řeší současný nepříznivý stav a udržují zdání, že příslušné burzy fungují.

Na českém trhu zemědělských komodit jsou významným faktorem *státní zásahy v oblasti intervenčních nákupů* vybraných zemědělských komodit, které často fundování těchto trhů významně ovlivňují. V ČR existuje stav, že i když je zákon č. 229/1992 Sb. umožňuje právnickým osobám, zřízeným zákonem za účelem regulace trhu komodit nebo vytváření a ochraňování hmotných rezerv, uzavírat na komoditních burzách svým jménem, na vlastní účet, bez zprostředkování dohodcem obchody přímo. Přesto zástupci Státního zemědělského intervenčního fondu a Státní hmotné rezervy této možnosti většinou nevyužívají, a tím, že uzavírají obchody mimoburzovně, vážně narušují tržní tvorbu cen, Rejmuš (2003).

2.3 Komoditní burzy na území České republiky

V současné době funguje pět komoditních burz. Se zemědělskými komoditami má oprávnění obchodovat Komoditní burza Praha, Plodinová burza Brno a Obchodní burza Hradec Králové. Na obchodování s nezemědělskými komoditami se soustředí Českomoravská komoditní burza Kladno a nově vznikla energetická burza Praha. V likvidaci jsou Moravskoslezská komoditní burza Ostrava a činnost nikdy nezačala Moravskočeská obchodní a komoditní burza Brno.

Jednotlivé burzy jsou založeny sepsáním zakladatelské smlouvy v souladu se zákonem o komoditních burzách ze dne 23. dubna 1992 č. 229/1992 Sb. v platném znění a obchodním zákoníkem na dobu neurčitou. Dozor nad činností burz vykonává burzovní komisař Ministerstva průmyslu a obchodu ČR a Ministerstva zemědělství ČR. Pro zajištění ochrany

burzovních obchodů a pro řešení případných sporů vzniklých při obchodování na burzách je příslušný Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

2.3.1 Energetická burza Praha

Energetická burza Praha je novou obchodní platformou v České republice určenou pro obchodování s elektrickou energií. Byla založena 5. března 2007 s cílem nastavit nová pravidla pro obchodování s elektrickou energií v České republice. Byla založena se záměrem dosáhnout transparentní cenotvorby na domácím trhu s elektřinou. Energetická burza Praha je prvním trhem svého druhu ve střední a východní Evropě, u které je klíčovým prvkem propojení trhů finančních a komoditních. PXE byla založena Burzou cenných papírů Praha s podporou Ministerstva průmyslu a obchodu a po konzultacích s Českou národní bankou.

Na Energetické burze Praha lze uzavírat níže uvedené druhy burzovních obchodů:

- a) obchody s komoditami s promptním dodáním,
- b) termínované obchody s komoditami - obchody s komoditními deriváty,
- c) pomocné obchody uzavírané na burze, jež souvisejí s komoditami prodávanými na burze (zejména pojistné smlouvy, smlouvy o uskladnění, smlouvy o přepravě věci a smlouvy zasílatelské).

Předmětem burzovních obchodů je:

- a) elektřina,
- b) indexy odvozené z cen komodit, vyjma komodit, se kterými platné právní předpisy nedovolují obchodovat z důvodu bezpečnosti a ochrany zájmů státu nebo za účelem regulace trhu komodit a ochraňování hmotných rezerv.

2.3.2 Komoditní burza Praha

Komoditní burza Praha byla založena dne 21. června 2002, státní povolení jí bylo uděleno 13. srpna 2002 a následně vznikla zápisem do obchodního rejstříku dne 30. září 2002. Obchodování zde probíhá kontinuálně jako chráněné elektronické obchodování prostřednictvím internetu bez potřeby fyzické přítomnosti obchodníků na parketu. Dne 14.11.2007 se začalo na Komoditní burze Praha obchodovat v novém obchodním elektronickém systému. Obchodní a vypořádací systém KBP umožňuje svým členům přístup na trh v reálném čase prostřednictvím počítačové sítě. Zakladateli jsou Holding Českomoravská plemenářská unie, a.s., Odbytové družstvo CENTRUM a RM-SYSTÉM, a.s. Plně elektronický systém je vytvořen společností PVT, a.s. KBP. Je postavena na členském

principu. Obchodovat mohou pouze členové, kteří svým postavením a kapitálovou přiměřeností zaručují řádný průběh všech obchodů.

Od 2.10.2002 bylo možno na Komoditní burze Praha obchodovat s komoditami, které se dělily do tří sekcí : živočišná sekce, rostlinná sekce a sekce dříví. Od 1.1.2005 je možné obchodovat jen s komoditami tvořícími sekci Dříví a dřevní hmota.

Na KBP je možno uzavírat následující druhy burzovních obchodů:

- a) obchody s efektivním zbožím - promptní i dodávkové,
- b) termínové obchody - včetně spekulacních, diferenčních, přímých termínových, hedgingových (krycích), opčních, prolongačních, stravných a arbitrážních, deriváty, vztahující se ke komoditám, které jsou předmětem obchodování na KBP,
- c) pomocné - tj. zejména obchody pojišťovací, přepravní, skladovací a zasilatelské.

Na KBP jsou uzavírány anonymní obchody, kde k identifikaci obchodního partnera dojde až po vzniku obchodního případu. Je stanovena „vyvolávací“ cena a cenové příhozy jsou viditelné pro všechny makléře. Obchodování na KBP probíhá po jednotlivých burzovních týdnech. Každá komodita má přesně standardizovanou specifikaci, která je závazná pro všechny účastníky obchodu. Veškeré postupy, podáním pokynu počínaje a převodem finančních prostředků proti dodávce zboží konče, jsou plně standardizovány. Celý průběh transakce je pod neustálým dohledem centrálního pracoviště a každá vzniklá odchylka je ihned zaznamenána a řešena. Vypořádání všech obchodů se provádí v plně elektronickém systému a nedílnou součástí vypořádacího systému KBP je garanční fond.

Nejvyšším orgánem KBP je valná hromada, ve které jsou zastoupeni všichni členové KBP. Statutárním a řídicím orgánem KBP je burzovní komora v jejímž čele stojí předseda burzovní komory. Burzovní komora KBP má 9 členů.

2.3.3 Plodinová burza Brno

Plodinová burza Brno byla založena dne 8. prosince 1992, státní povolení jí bylo uděleno 18. dubna 1993 a následně vznikla zápisem do obchodního rejstříku dne 28. dubna 1993. Jako na jediné komoditní burze v ČR se zde obchoduje na parketu. Obchodovat se na burze začalo ihned po jejím vzniku.

Předmětem burzovního obchodu jsou komodity a komoditní deriváty, produkty rostlinné a živočišné výroby a výrobky vzniklé jejich zpracováním, jakož i výrobky používané v souvislosti s jejich výrobou, přemísťováním, zpracováním nebo prodejem, zejména: obiloviny; luštěniny, olejniny, okopaniny, výrobky z chovu skotu, drůbež, ovoce

a zelenina, zemědělské výrobky tropického a subtropického pásma a výrobky, hnojiva, herbicidy a jiné ochranné prostředky.

Na burze je možno uzavírat tyto druhy obchodů:

- a) promptní,
- b) termínové,
- c) opční,
- d) pomocné tj. zejména obchody pojišťovací, přepravní, zasílatelské a skladovací.

Plodinová burza Brno umožňuje obchodování mimo burzovní seanci ještě na obchodním serveru www.ekomodity.cz, který je také informační platformou, která zveřejňuje ceny zemědělských komodit na internetové síti. Kromě toho PPB po vzoru Vídeňské komoditní burzy vytváří cenové kotace na příští období a to včetně prognóz. Za tímto účelem je zřízená Cenová komise při PBB složená z členů burzy, v paritním zastoupení z výrobců, skladovatelů, obchodníků, dohodců a zemědělských producentů.

Od roku 1996 je PBB členem Evropské komoditní burzy se sídlem ve Štrasburku, kde byla přijata jako jediná burza z České republiky a splnila všechna požadovaná kritéria. Pravidelná setkání zástupců této organizace, která reprezentuje rozhodující trh zemědělských komodit, přináší vždy nové impulsy a možnosti na náš agrární trh.

Burza má 24 členů z toho 3 členové jsou jmenováni ministerstvem zemědělství do burzovní komory a podle zákona jsou členy burzy. Burzovní komora se skládá z 9 členů.

2.3.4 Obchodní burza Hradec Králové

Obchodní burza Hradec Králové byla založena dne 28. dubna 1994, státní povolení jí bylo uděleno 30. prosince 1994 a následně vznikla zápisem do obchodního rejstříku dne 7. září 1995. Obchodování zde probíhá kontinuálně jako chráněné elektronické obchodování prostřednictvím internetu bez potřeby fyzické přítomnosti obchodníků na parketu.

Předmětem burzovních obchodů jsou produkty rostlinné a živočišné výroby a produkty vzniklé jejich zpracováním, jakož i výrobky používané v souvislosti s jejich výrobou, přemísťováním, zpracováním nebo prodejem. Obchodují se zde např. olejniný (semeno řepky máku, sóji), zelenina (brambory, mrkev), maso (jatečná prasata, jatečný skot), obiloviny (ječmen, kukuřice, pšenice), ovoce (mandarinky, pomeranče) a luštěniny (hrách).

Na burze je možno uzavírat obchody:

- a) promptní,
- b) termínové,

- c) opční,
- d) pomocné, t.j. zejména obchody pojišťovací, přepravní, zasílatelské a skladovací.

Burza má 16 členů z toho 3 členové jsou jmenováni Ministerstvem zemědělství do burzovní komory a podle zákona jsou členy burzy. Obchodním dnem je středa a čas obchodování od 10 do 12 hodin.

2.4 Komoditní obchodování

Na komoditních trzích obchodují různé skupiny subjektů, které se dělí na zajišťovatele, na velké a malé spekulanty. Zajišťovatelé používají komoditní trhy z důvodu zajištění své produkce nebo k fyzickému nákupu komodit např. zemědělci, mlýny nakupující zrniny. Do skupiny velkých spekulantů se řadí profesionálové z bank, fondů, kteří spekulují nad cenovým pohybem a disponují větším kapitálem než malý spekulanti. Poslední skupinou jsou právě malý spekulanti, do které patří ostatní subjekty obchodující na komoditním trhu např. drobní investoři.

Investování na komoditních trzích bylo v uplynulém období oblastí zájmu pouze velkých či spekulativních investorů a pro mnohé investory byly komodity na okraji jejich zájmu. V České republice existuje situace, kdy lidé ukládají své peníze na málo úročených *běžných účtech a vkladních knížkách*. Když se rozhodnout pro vyšší zhodnocení svých úspor, berou v úvahu termínové vklady nebo si založí stavební či penzijní připojištění. Proto většina investorů spíše využívá obchodování na akciových či dluhopisových trzích.

V poslední době však dochází ke zvýšenému zájmu o obchodování s komoditami, které se stává dostupnější i pro drobné investory. Zvýšený zájem investorů je způsoben *růstem cen a zvyšující se dostupností komoditních investic*. Pro některé investory mohou být investice do komodit ochranou proti zvyšujícím se cenám, tedy proti inflaci. Ačkoliv je obchodování s komoditami vysoce rizikové, jsou investice do komodit stále častěji nedílnou součástí kvalitních portfolií. Komodity umožňují poměrně efektivně diverzifikovat dané portfolia, čili snižují celkové riziko portfolia a pomáhají optimálně rozložit riziko investice, protože mají většinou opačný cenový vývoj než ostatní typy majetku.

Komoditní obchodování je velmi lákavé, protože *nabízí možnost rychlého zbohatnutí*. Když lze něčím rychle zbohatnout, tak se ale na tom dá také velmi rychle ztratit. U každého podnikání, když chceme něco získat, musíme riskovat a při obchodování s komoditami to platí dvojnásob. Stále častěji se setkáváme s různými články nebo knihami, které popisují, jak lze investicemi do komodit během krátké doby vydělat. Možnost uspět má skoro každý, ale

než se rozhodne začít obchodovat, musí se naučit spoustu věcí. Základem jsou teoretické znalosti, osvojení si technik obchodování, orientace v grafech, schopnosti používat nástroje technické analýzy a vyhodnocovat potřebné informace. Důležité jsou samozřejmě praktické znalosti o způsobu investování. Tyto znalosti lze získat samostudiem pomocí dostupné literatury nebo manuálů, účastí na odborných seminářích nebo kurzech, využívat odborná diskusních fóra. Další možností je, najít si někoho zkušeného a úspěšného z oboru, od kterého začínající investor získá potřebné znalosti.

Každý začínající obchodník na komoditních burzách potřebuje telefon nebo připojení k internetu a brokera nebo brokerskou společnost, skrze kterou bude burzách obchodovat a potřebný počáteční kapitál tzv. rizikový kapitál¹.

2.4.1 Výhody komoditního obchodování

Komoditní trhy mají tendenci k růstu v obdobích rostoucí inflace, čímž chrání reálnou hodnotu investice a jsou vhodným doplňkem pro vytvoření efektivního portfolia. Komoditní investice v kombinaci s akciovými investicemi výrazně snižují celkové riziko investice, aniž by se snížil dosahovaný výnos.

Kombinace limitované nabídky a zvyšující se poptávky po komoditách vytváří příznivý prostor pro růst jejich cen a umožňují vytvořit výhodnější cenu než při mimoburzovním obchodování.

Je to podnikání, ve kterém nejsou využívány nástroje klasického podnikání např. živnostenské listy, nejsou zapotřebí účetní, sklady, zboží, stroje, kanceláře, marketing a ani žádní zákazníci, nadřízení, zaměstnanci, dodavatelé, odběratelé atd. Jde o svobodné podnikání, ve kterém se nemusí individuální investor nikomu zodpovídat a nepodléhá kontrole, jako při běžném povolání.

Je to podnikání s minimálním kapitálem s přesně definovanými pravidly a dostupné téměř pro každého. Každý účastník je o vývoji cen komodit informován v kurzovním lístku a může návrhy přizpůsobovat podle odhadu cenového vývoje. Svůj vklad tak může investor během pár minut výrazně zhodnotit nebo o něj stejně rychle přijít a to z důvodu existence pákového efektu, který umožňuje s minimální sumou peněz ovládat množství komodit o mnohonásobně vyšší hodnotě, a tím výrazně získávat na malém pohybu ceny.

¹ Rizikový kapitál je takový, který investor může použít pro podnikání. Jde tedy o takový kapitál, o který si může obchodník dovolit přijít. Nemělo by se jednat o peníze, které slouží k úhradě na běžné životní výdaje nebo získané prostřednictvím úvěru.

Komoditní obchodování dává možnost komoditu nejprve prodat a až později nakoupit, a tak vydělávat i na poklesu ceny, nikoliv pouze na růstu. Spekulace na pokles ceny je v komoditách stejně jednoduchá jako spekulace na růst ceny.

2.4.2 Nevýhody komoditního obchodování

Jako jediná třída aktiv v daném portfoliu sebou nepřináší pravidelný výnos v podobě peněžních výplat dividend (akcie, reality) nebo kupónů (dluhopisy). Investor tedy při nákupu komodit vždy realizuje jen kapitálový výnos.

Situace na komoditních trzích se mění velmi rychle a odhadnout budoucí vývoj je obtížné i pro odborníky. Bez kvalitních informací a schopnosti je správně vyhodnotit se jedná spíše o loterii než o investování.

Obchodování na komoditních trzích je velice rizikové a vyžaduje odvahu, vytrvalost, ochotu se vzdělávat. Uvádí se, že více než 80 % začínajících individuálních investorů na komoditách prodělá.

2.5 Uzavírání burzovních obchodů

Burzovním obchodem se rozumí uzavření kupní smlouvy na dodávku zboží odpovídajícího předmětu burzovního obchodu, na sjednanou dobu plnění, při stanovených dodacích podmínkách, za určitou dohodnutou cenu, s přesně definovaným kvalitativním standardem a osobami oprávněnými obchodovat na komoditní burze. Burzovní obchod je uzavřen na burzovním shromáždění, nebo i mimo něj, pokud je uzavírán v souladu s burzovními pravidly.

Aby mohly být burzovní obchody uzavřeny, musí se splnit určité podmínky. Je také vhodné, aby se potencionální účastníci zúčastnili školení, které pořádá burza, kde se podrobně seznámí se statutem, burzovními pravidly, dokumenty a formuláři burzy.

2.5.1 Vstup na komoditní burzu

Co se týče zapojení do obchodování na KB existují dva rozdílné principy přístupu:

První přístup je *přístup členský* tzn. jde o zde subjekty, kteří nejen chtějí obchodovat na burze, ale chtějí se zúčastňovat vlastního dění na burze a rozhodovat kam bude burza směřovat, jaký bude mít vývoj. Každého nového člena přijímají současní členové příslušné komoditní burzy, kteří posoudí jejich důvěryhodnost a další podmínkou členství je

u fyzických osob bezúhonnost a u právnických osob platný výpis z obchodního rejstříku. Každý člen platí členský vklad, který je individuálně určen. Z členských poplatků se financuje chod burzy a plátce si za ně kupuje veškeré služby spolu s přímým přístupem na trh, zahrnutý jsou i veškeré aplikace nutné k obchodování a IT podpora. Dále platí poplatky z jednotlivých uzavřených obchodů.

Výhoda členství je v tom, že na burze obchodují členové burzy buď přímo nebo přes své zmocněnce. Člen komoditní burzy obchoduje na vlastní účet nebo může zprostředkovávat obchody na burze pro další investory. Každý člen musí mít navíc vyškolené lidi - makléře, kteří obchodují a zprostředkovávají obchody jeho jménem. Prostřednictvím jednání na valných hromadách burzy mohou členové ovlivňovat podmínky obchodování na jednotlivých komoditních trzích, které má burza otevřené a z ekonomického hlediska nemusí hradit poplatky burzovním dohodcům z uzavření burzovního obchodu tzv. dohodné.

Druhý přístup na burzu je *obchodní přístup*, který ale neumožňuje stávající zákon č. 229/1992 Sb. tzn. aby investoři a drobní obchodníci přicházeli na burzu přímo, ale v současné době Ministerstvo průmyslu a obchodu připravuje iniciativně nový zákon o komoditních burzách, který umožní obchodníkům, aby přímo vstupovali do obchodních systému burz, tak jak je to běžné v zahraničí. Pokud se investor nechce stát členem burzy, potom má možnost obchodovat přes jiného člena burzy nebo soukromého dohodce. Všichni dohodci musí mít před připuštěním k obchodování složený dohodcovské zkoušky.

Obchodování přes jiného člena nebo soukromého dohodce je možný až po uzavření mandátní nebo komisionářské smlouvy s oprávněnou osobou a vystavením plné moci pro tyto osoby k tomu, aby na burzovních shromážděních uzavíraly svým jménem a na účet investora burzovní obchody. Vystavenou plnou moc odesílají oprávněné osoby sekretariátu burzy k evidenci. V mandátní nebo komisionářské smlouvě si s mini dohodne výše dohodného.

Burzovní dohodce je ze zákona osobou oprávněnou k uzavírání burzovních obchodů a je členem burzy. Pokud chce investor obchodovat přes burzovní dohodce, stačí odeslat návrhy kupních smluv spolu s dispozicí na obchodní místa. S burzovním dohodcem nemusí mít zájemce uzavřenou mandátní ani plnou moci, protože burzovní dohodce zprostředkovává burzovní obchod ze zákona.

Obchodníci na jednotlivých burzách obchodují prostřednictvím *brokerů*. Jejich úkolem je zajistit obchodníkům efektivní přístup na komoditní a akciové trhy, spravovat obchodní účty, realizovat obchodní pokyny a příkazy. Brokerské firmy nabízejí různé úrovně servisu, které se odvíjí podle požadovaných služeb a asistence tzv. full service, přes broker

assisted po discount broker. Brokerská firma obchoduje se zúčtovací bankou burzy, která je konečným kupcem i prodejcem kontraktů.

Brokeři nezodpovídají za obchodování a rozhodování obchodníků, jsou pouze realizátory obchodních pokynů, účtují si za jednotlivé transakce poplatky a realizují průběžná vyúčtování klientských účtů.

Mnoho brokerských firem umožňuje online obchodování, kde lze obchodovat elektronicky bez asistence brokera tzv. *elektronické obchodní platformy*. Platformy pro obchodování s komoditami mohou existovat jak v anglickém jazyce tak i v českém. Každý lepší broker umožňuje v rámci své platformy neomezeně dlouho obchodovat v rámci tzv. DEMO platformy, která simuluje reálné obchodování s reálnými daty a grafy. Využití demo obchodování je vhodné zejména pro začátečníky, kteří si mohou vyzkoušet obchodování s fiktivním kapitálem a naučit se vstupovat a vystupovat z tržních pozic a vyhodnocovat obchodní příležitosti s využitím technické, fundamentální analýzy a dalších indikátorů.

2.5.2 Krytí rizik z obchodních vztahů

Obchodování přes burzu brání neseriozním subjektům k přístupu na trh a jednak brání účastníky proti platební neschopnosti jiných účastníků burzovních obchodů. Účastníci, kteří chtějí na burze obchodovat, se přihlašují ke statutu a burzovním pravidlům. Pokud dojde k jejich porušení a toto porušení nenapraví, tak jim burzovní komora nebo burzovní komisař zakáže obchodování na burze tzn. stanou se osobami vyloučenými z obchodování. V případě řízení obchodního sporu, který vznikl porušením obchodních podmínek, dochází k rychlé vymahatelnosti práva přes burzovní rozhodčí soud.

U promptních obchodů zajišťuje krytí rizik *zúčtovací centrum*, které dále zajišťuje kontrolu pohybu peněz a zboží a vypořádání burzovních obchodů. Zúčtovací centrum poskytuje garanci plateb, tzn. že platby za zboží musí být kupujícím poukázány předem na zúčtovací centrum a teprve po potvrzení kvality a množství dodaného zboží jsou odeslány na účet prodávajícího. Při shodném termínu dodání s termínem úhrady má prodávající možnost ověřit si před dodáním zboží, zda jsou peníze uloženy u zúčtovacího centra a to mu dává jistotu zaplacení. Kupující má na druhé straně možnost nepřevzít zboží v případě neplnění smlouvy a zablokovat vyplacení zboží prodávajícímu.

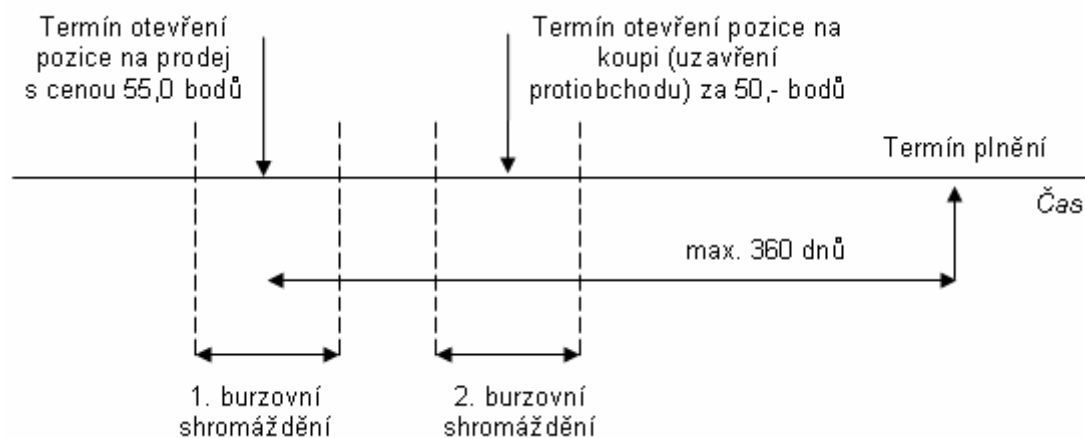
U přímých termínových a dodávkových termínových obchodů je riziko obchodních vztahů řešeno prostřednictvím *garančního fondu*. Garanční fond je sdružení právnických

osob. Při obchodování na termínovém trhu, je podmínkou členství v garančním fondu a při vstupu na trh za účelem prodeje nebo nákupu (při otevření pozice) je nutno složit povinný minimální vklad tzv. margin. Při uzavření tohoto typu burzovního obchodu prostřednictvím burzy a složením marginu je zřejmé, že to smluvní strany myslí se splněním burzovního obchodu vážně. Jestliže některá ze smluvních stran nesplní podmínky v rámci uzavřeného burzovního obchodu, hradí garanční fond škodu poškozené straně z marginu smluvní protistrany.

2.5.3 Pákový efekt v komoditním obchodování

Každá brokerská společnost si stanovuje své *marginy*, které jsou obvykle vyšší než stanovené burzou. Margin je stanoven pevnou částkou na jeden kontrakt a v průběhu času se mění. Kdo otevře pozici na více kontraktů splatí margin v násobcích této částky. Složením marginu umožňuje burza účastníkovi, který si otevřel pozici, tzv. *pákový efekt*. Jeho podstata spočívá v tom, že za minimální zálohu může obchodník na určitou dobu vlastnit komoditní termínový kontrakt. V okamžiku, kdy dojde k uzavření otevřené pozice, záloha se v plné výši připisuje zpět na účet. Následující obr. 2.1. popisuje podstatu marginu a pákového efektu.

Obr. 2.1 Termín otevření pozice na prodej a koupi

Zdroj: www.obhk.cz

Např. při otevření pozice na prodej na 1 kontrakt žita s cenou dodávky 55 bodů (tj. 5 500 Kč/t) složí obchodník margin ve výši 300 Kč. Při uzavření kontraktu na 50 t žita se tedy složí margin ve výši 15 000 Kč (součin 300 Kč a 50 t). Na dalším burzovním shromáždění poklesne kurz na 50 bodů (tj. 5 000 Kč) a na této ceně otevře obchodník pozici na koupi tzn. tím uzavře protiobchod. Na druhý den po ukončení burzovního shromáždění zúčtovací centrum připisuje na obchodníkův podúčet částku 25 000 Kč, která se vypočítala

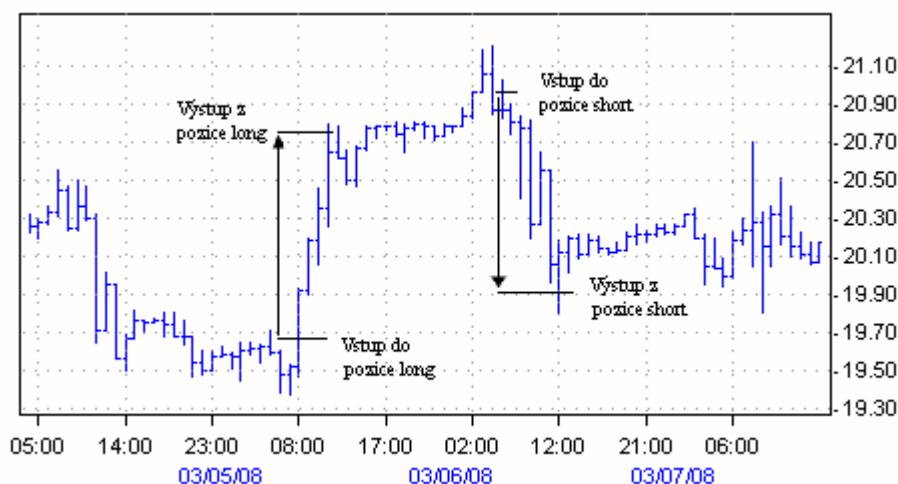
podle vzorce „cena protiobchodu – cena 1. obchodu“ tj. 275 000 Kč – 250 000 Kč. Výhoda je v tom, že nemusí mít pohromadě 275 000 Kč a složí jen 15 000 Kč. Na volném trhu by nejprve musel obchodník mít 50 t žita, potom by musel nalézt někoho, kdo je koupí a uhradí 275 000 Kč. Za tyto peníze by opět musel nalézt někoho, komu by 50 t žita za 250 000 Kč prodal. Možnost stihnout všechny tyto operace do jednoho týdne je nereálné až nemožné, tak jak to lze udělat na burze.

2.5.4 Futures komoditní obchodování

Obchodování s komoditami je v českých podmínkách nazýváno také jako termínové obchodování, nebo častěji anglicky *futurem trading*. Slova komodity, komoditní futures, futures znamenají v obchodní řeči totéž a jsou volně zaměnitelné. Jedná se o uzavření smlouvy na nákup nebo prodej komodit, který proběhne v budoucnu s určitým termínem dodání (tzv. *future kontrakt*). Futures kontrakty mají určitou dobu platnosti a obchodník s komoditami musí ukončit vlastnictví futures kontraktu do dvou let a často do několika dnů či týdnů. To znamená, že kontrakt musí být zlikvidován před datem expirace (dodáním).

Futures jsou typickým marginovým produktem, kdy obchodníci kontrolují své kontrakty za zlomek ceny těchto kontraktů. Obvykle velikost marginu tvoří 5 - 15 % z nominální ceny kontraktu, přičemž minimální hodnoty marginu jsou určovány burzami. Ceny komodit se neustále mění a to je základní podstata obchodů, tedy spekulovat na vzestup nebo růst ceny dané komodity v budoucnu. Existují tedy pouze dva způsoby, jak vstoupit do trhu a jsou graficky znázorněny v grafu 2.1.

Graf 2.1 Graf znázorňující pozici long a short

Zdroj: www.trading-free.com

Při nákupu se obchodník nachází v dlouhé pozici tzv. long, ve které očekává růst ceny daného kontraktu, tedy pokud cena poroste, bude obchod ziskový. Základním principem v pozici long je koupit levně a prodat drah. Při prodeji se obchodník nachází v krátké pozici tzv. short, kdy očekává, že cena bude klesat.

Obchodník tedy může vydělávat i na poklesu ceny, nejdříve kontrakty prodat, i když daný kontrakt nevlastní a teprve poté nakoupit. Zde je základním principem prodat vysoko, nakoupit nízko. Dosáhne-li cena požadované cenové úrovně, pozice se ukončí opačným příkazem tj. v pozici long, kontrakt prodáme a v pozici short kontrakt nakoupíme.

2.6 Nástroje pro obchodování na komoditních trzích

Prostřednictvím burz a brokerů může nakupovat a prodávat komodity skoro každý. Prvním krokem začínajícího obchodníka je výběr potenciální komodity a výběr období, ve kterém vstoupí na trh. K úspěšnému obchodování je třeba analyzovat stranu nabídky a poptávky, vytvořit investiční strategii, analýzu, která povede k rozhodnutí, co a kdy koupit nebo prodat. Dalším krokem je vyhledat licencovaného obchodníka, který na základě zájmu o danou komoditu nabídne obchodníkovi nejvýhodnější strukturovaný produkt, který odpovídá klientovu investičnímu profilu a jeho investiční strategii.

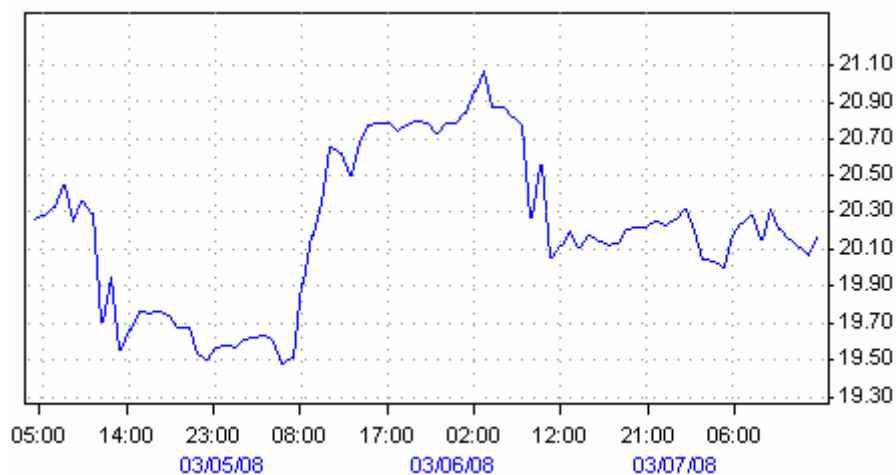
K odhadu budoucího vývoje trhu se používá technická, fundamentální analýza, psychologická a intuitivní analýza. Pomocí fundamentální analýzy se snažíme odhadnout vývoj na trhu ve střednědobém až dlouhodobém horizontu. Technická analýza naopak slouží k prognóze trhu v krátkodobém horizontu, tzn. v rámci minut, hodin, dnů, maximálně několika týdnů a základním nástrojem TA jsou grafy a tabulky zobrazující vývoj cen komodit. Mnoho obchodníků používá kombinaci technické a fundamentální analýzy, aby získali všechny možné informace, na základě kterých založí svá rozhodnutí.

2.6.1 Typy grafů v komoditním obchodování

Při obchodování na komoditních burzách se obchodníci setkávají s různými typy grafů, na základě kterých se rozhodují a porovnávají současný vývoj s minulým. Jednotlivé *grafy* umožňují načasovat koupi nebo prodej komodit na ten nejvhodnější okamžik a zobrazují dění na trhu v různých časových rozmezích. Obchodníci mohou používat grafy liniové, čárkové nebo candelstick s časovým zobrazením od jedné minuty až po měsíční zobrazení. Všechny grafy se skládají z osy x, která znázorňuje časové měřítko a osy y, která určuje hodnotu (cenu).

Liniové nebo-li *čárové grafy* spojují jednotlivé koncové ceny a znázorňují vývoj cen kolísavou křivkou. Liniové grafy naznačují trend ceny dané komodity. Graf 2.2 zobrazuje kolísavý trend ceny komodity od 28. února do 3. března 2008.

Graf 2.2 *Liniový graf*

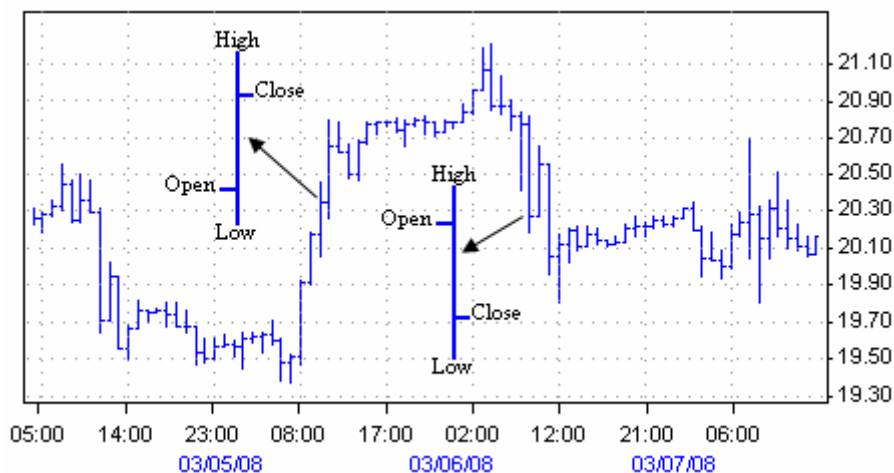
Zdroj: www.trading-free.com

Mezi nejčastěji používané grafy patří *čárkový graf* nebo-li tzv. bar chart. V rámci tohoto grafu sledujeme úsečky, které vyjadřují pohyb a chování ceny ve zvoleném časovém úseku (v minutách, hodinách, dnech).

Každá úsečka reprezentuje každodenní otevírací cenu (open) pomocí vodorovné čárky na levé straně úsečky a uzavírací cenu (close) čárkou na její pravé straně. Nejvyšší bod úsečky odráží nejvyšší cenu (high), kterou komodita dosáhla během daného dne, zatímco dno úsečky vyjadřuje opak, tedy nejnižší cenu (low) komodity, která byla v daném dnu dosažena. Vzdálenost (range) mezi high a low vyjadřuje rozpětí ceny v rámci určitého časového úseku. Je-li open výše než close, znamená to, že obchodníci o danou komoditu ztrácejí zájem a její cena klesá. Jestliže je cena open nižší než close, nastává opačná situace, ve které obchodníci danou komoditu nakupují a cena stoupá.

Graf 2.3 znázorňuje čárkový graf pohybu ceny komodity od 7:00 dne 28.2.2008 do 2:00 dne 3.3.2008. Jde o tzv. hodinový graf, kde každá cenová úsečka zobrazuje průběh obchodování během jedné hodiny. Čárový graf nám při obchodování dává mnohem více informací oproti liniovému grafu, protože znázorňuje nejen zavírací cenu daného dne, ale také cenu open, high a low.

Graf 2.3 Čárkový graf znázorňující open-close-low-high

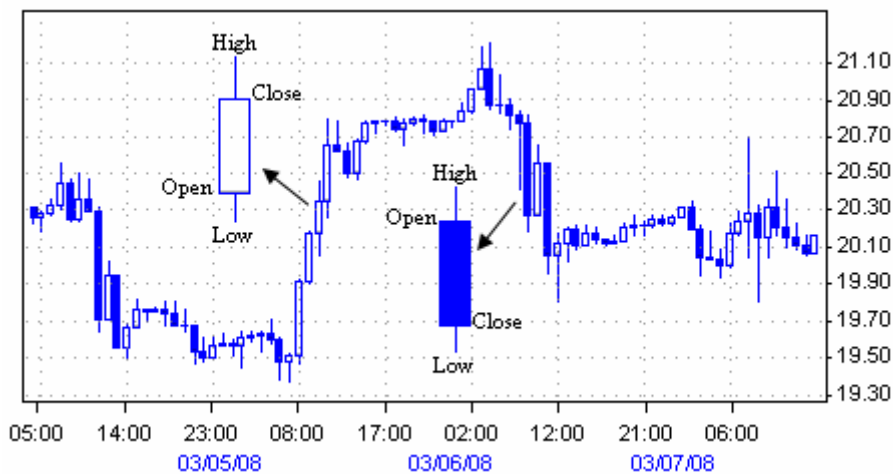

Zdroj: www.tranding-free.com

Dalším typem grafů jsou *svíčkové grafy* tzv. candlesticks. Svíčkové grafy jsou založené na podobném principu jako čárkové grafy. Graf tvoří dva typy svíček a to svíčky bílé a tmavé. Z obdélníků svíček vychází vertikální čáry tzv. knoty nebo stíny, které ukazují nejvyšší a nejnižší ceny daného období. Samotné svíčky reprezentují otevírací a zavírací ceny.

V grafu 2.4 každá svíce představuje průběh obchodování jedné hodiny shodně jako předcházející graf 2.3. Když je zavírací cena v rámci časového úseku vyšší, než otevírací cena, tak se utvoří svíce bílá tzn. že se ceny uzavřely nahoře. U bílé svíčky je jejím vrcholem zavírací cena a dnem je otevírací cena. Pokud je zavírací cena za dané období nižší, než otevírací cena, vytvoří se svíce tmavá tzn. že ceny klesly. Rozdíl mezi otevírací a zavírací cenou se nazývá korpus. Výhodou těchto grafů je jejich názornost a schopnost varovat před změnou trendu. Na první pohled lze vidět, zda došlo k nárůstu či poklesu ceny dané komodity.

Graf 2.4 Svíčkový graf znázorňující bílé a tmavé svíce

Zdroj: www.tranding-free.com

2.6.2 Fundamentální analýza

Cílem fundamentální analýzy je posuzovat obrovské množství fundamentálních informací, které lze získat z tisku, televize, specializovaných finančních portálů nebo ze zpravodajství analytiků. Při investování sledujeme fundamentální faktory, pomocí kterých se fundamentální analýza snaží předpovědět, jakým způsobem ekonomická a hospodářská data, celospolečenská a politická situace ovlivňuje pohyby cen komodit (kurzu, akcií nebo měny). Fundamentální faktory se sledují ve třech krocích:

- a) globální fundamentální analýza – zkoumá zejména celkovou hospodářskou situaci z makroekonomického hlediska (úrokové sazby, HDP, inflace, nezaměstnanost, měnové kurzy, obchodní bilance),
- b) odvětvová (sektorová) analýza – zkoumá konkrétní trh z obecného pohledu (komoditní trh, FOREX – trh s měnami, akciový trh),
- c) analýza konkrétního finančního instrumentu – akcie, komodity, dluhopisy, měnové páry, deriváty atd.

V rámci fundamentální analýzy komodit se tedy používají informace od celkové poptávky a nabídky dané komodity, dále současné stavy úrody a zásob, množství prodaných hnojiv, množství a cenu prodaných pohonných hmot pro farmářskou techniku, předpovědi počasí, situace na komoditních trzích, aktuální kurzy a odbyt komodity. Tyto ukazatele a samozřejmě i mnoho dalších se v rámci fundamentální analýzy vyhodnocují a analyzují a na základě těchto analýz se pak vytváří prognóza budoucího vývoje na daném trhu.

Zpracování velkého počtu informací v rámci FA je náročné nejen časově, ale i finančně, a proto se fundamentální analýzou zabývají většinou jen velké investiční společnosti. Na trhu se setkáváme s mnoha informacemi, které jsou pravdivé, ale také s mnoha informacemi, které jsou neaktuální, zavádějící a nepřesné. Z toho důvodu je poměrně obtížné posoudit k jednotlivým informacím jejich váhu, která bývá většinou subjektivní a může zkreslit odhad objektivního tržního chování.

2.6.3 Makroekonomické ukazatele ovlivňující trh s komoditami

Pro základní potřeby fundamentální analýzy se na komoditním trhu využívá zejména globální analýza, která zkoumá nejen celkovou hospodářskou situaci dané země, ale také světovou ekonomiku. Cílem globální analýzy je analýza nejdůležitějších makroekonomických ukazatelů a jejich vzájemného působení. Na základě této analýzy se vyhodnocuje současný

stav a vytváří předpovědi budoucího vývoje. Z globálního pohledu se sleduje řada faktorů, které mají vliv na komoditní trh.

Reálný výstup ekonomiky HDP (Hrubý domácí produkt)

Vývoj na komoditních trzích předbíhá vývoj ekonomiky o několik měsíců. Je to způsobeno politikou investorů, kteří na základě analýz dokáží předvídat růst nebo pokles HDP. Tím se zpětně ovlivňuje růst nebo pokles HDP, tedy pokud dochází k růstu trhu, stoupá i reálný majetek investorů, kteří začínají více investovat a tím roste popravka a následně i HDP. Vývoj HDP také ovlivňuje posilování či oslabování dané měny.

Úrokové sazby

Změny úrokových sazeb jsou nejdůležitějším faktorem na trhu. Základní úrokovou sazbou v ČR je 14-ti denní repo sazba, za kterou si komerční banky půjčují a ukládají peníze u ČNB. Od této sazby se odvíjí vývoj ostatních úrokových sazeb v ekonomice. Zvyšováním úrokových sazeb se zvyšuje poptávka po relativně bezpečných investicích, jako jsou obligace, dluhopisy a terminované vklady a tím se snižuje poptávka po rizikovějších investicích, jako jsou komodity a akcie. Neočekávané zvýšení úrokových sazeb oslabuje kurzy akcií a dluhopisů a posiluje kurz měny dané země, ve které došlo ke zvýšení úrokové sazby. Zejména u ceny komodit závisí, ve které zemi došlo ke zvýšení úrokových sazeb. Pokud se zvýšila úroková sazba v USA, pak cena komodit na celosvětovém trhu může klesat, ale zvýšení úrokových sazeb v ČR cenu komodit neovlivní.

Inflace

Inflace představuje růst cenové hladiny v čase. Za stabilní úroveň inflace se považuje úroveň 2-3 %. Vysoká a zejména neočekávaná inflace má negativní vliv jak na ekonomiku, tak i na finanční trhy. Naopak u komodit inflace přispívá k růstu jejich cen a růstu výnosů z investování do komodit, protože inflace je vyvolávána růstem ceny výrobků a služeb a těch jsou komodity výraznou součástí. Komodity tedy představují určitou ochranu a vyváženost investic v portfoliu investora.

Vliv daní

Vliv daní a výdajové politiky vlády ovlivňuje pohyby na komoditních trzích mnohem méně než na akciových trzích např. při zvyšování daní dochází ke snížení zisků firem a tím i snižování vyplácených dividend a poptávky po akciích, které se stávají pro investory neatraktivní. Na komoditním trhu je tento vliv minimální.

Ekonomické a politické šoky

Neočekávané ekonomické a politické změny ve světě mají negativní vliv na všechny trhy včetně komoditního např. válečné konflikty, atentáty, demise vlád. Tyto šoky způsobují destabilizaci ekonomické i celospolečenské situace a mohou způsobit, že se ekonomika dostane do dlouhodobé recese.

Mezinárodní pohyb kapitálu

Česká republika s relativně úzkým vnitřním trhem a omezenou surovinovou základnou je propojena s evropskou i celosvětovou ekonomikou a po vstupu do EU se zahraničně-obchodní vztahy ještě více prohloubili.

2.6.4 Nabídka a poptávka po komoditách

Fundamentální faktory mají vliv na úroveň nabídky a poptávky, na základě které se určuje cena komodit. Fundamentalisté se snaží na základě očekávané nabídky a poptávky určit skutečnou hodnotu komodity. Výši poptávky určuje zejména spotřeba a vývozy v daném období a zásoby z minulých let. Mezi další faktory, které ovlivňují velikost poptávky, patří např. kupní síla obchodníků, růst populace, ceny substitutů a poptávka po produktech vyráběných z dané komodity.

Množství komodit nabízených k prodeji představuje nabídka, která je závislá na zásobách z minulých let, produkci a dovozy v daném období, změnami v technologii výroby, historických tendencích dané komodity, kapacitou výroby, celkovým množstvím producentů. Dalšími faktory, které mají vliv na úroveň nabídky a poptávky na komoditním trhu jsou kvalita komodit, velikost osevních ploch, nemoci, škůdci, počasí, doprava, skladovací podmínky aj.

Ceny na burzách, ve zpravodajstvích nebo na internetových stránkách mají v sobě všechny fundamentální faktory zahrnuté. Fundamentální obchodník musí vzít v úvahu veškeré faktory ovlivňující situaci na komoditním trhu, aby mohl určit, zda jsou ceny správně nastaveny a odhadnout budoucí pohyby cen komodit.

3 Vývoj a analýza vybraných zemědělských komodit

Na současný vývoj zemědělských trhů působí probíhající procesy integrace a globalizace. Ekonomika je díky globalizaci stále více propojená a pohyby trhu v ekonomicky nejvyspělejších zemích vyvolávají následné změny i v dalších oblastech. Právě z procesu globalizace komodity profitují nejvíce. Investoři se spíše zaměřují na ropu a průmyslové kovy než na zemědělské suroviny.

V posledních desetiletích poznamenal celou společnost prudký rozvoj výpočetní techniky a automatizovaných systémů řízení. Výpočetní technika umožnila zefektivnit činnosti v oblasti výroby, skladování a obchodu. S dalším rozvojem techniky dochází k zavádění systémů pro vzájemný styk mezi jednotlivými subjekty v obchodním styku s využitím moderních metod datové komunikace. Jde především o obchodování přes internet např. nákup a prodej zboží, služeb a také obchodování s komoditami.

Mezníkem ve vývoji zemědělského a komoditního trhu byl vstup ČR do EU, kdy došlo k uplatnění harmonizace českého práva s právem EU. V oblasti komoditních trhů byla do českého právního řádu implementována řada norem, směrnic a standardů a pro podnikatele tento vstup do EU přinesl rozšíření prostoru pro podnikání.

V uplynulých více jak 10 letech byly vytvořeny základní podmínky pro rozvinutí tržní a alokační funkce komoditních burz v ČR, přesto žádná v funkčních burz v ČR nedosahuje úrovně komoditních burz ve vyspělých tržních ekonomikách EU. Jednou z podmínek rozvoje burz je zdokonalení informační funkce burzy, která by měla zabezpečit poskytování informací z burzovních trhů, zveřejňování aktuálních cen a cenových pohybů jednotlivých komodit. Další podmínkou, jak zvýšit konkurenceschopnost burzy, je zavedení elektronického obchodování např. v současné době na českém trhu umožňuje elektronické obchodování Plodinová burza Brno přes internetový server www.e-ppb.cz nebo server www.ekomodity.cz, který umožňuje subjektům na trhu zemědělských komodit přímý prodej a nákup komodit bez účasti zprostředkovatelů.

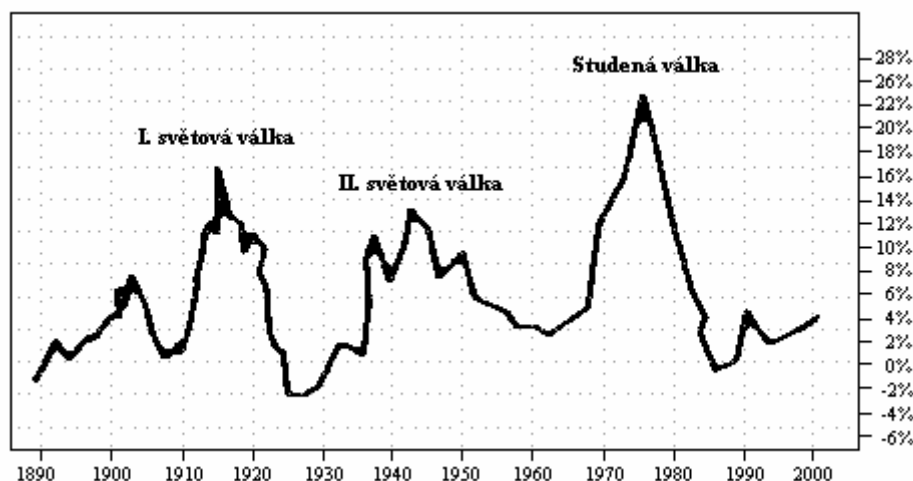
3.1 Dlouhodobý trend komodit

Ceny komodit se pohybují v trendech, které trvají různou dobu tj. několik dnů, měsíců až roků. Dlouhodobé cenové trendy komodit jsou výsledkem změn rovnováhy nabídky a poptávky. Když nabídka převyšuje poptávku, ceny klesají a když je nabídka menší než poptávka, dochází k růstu ceny.

Dlouhodobý růst komoditních trhů mohou doprovázet hlubší cenové poklesy, které trvají i déle jak jeden rok. Jedním z důvodů dosáhnutí zisku na komoditních trzích je správně identifikovat trend sledované komodity. Čím je daný trend delší, tím má obchodník větší šanci vydělat. Nejkratší trend komoditních trhů trval 15 let a nejdelší 40 let.

Následující obr. 3.1 znázorňuje desetileté průměry meziročních změn cen komodit. V grafu jsou patrné cykly, které trvají přibližně 10 - 20 let. Jde o dlouhodobé cykly, ve kterých jejich cenový trend začíná růstem cen a špičky trendu končí geopolitickým konfliktem např. II. světová válka. Současný dlouhodobý cyklus komodit začal přibližně před 8 lety růstovou vlnou a podle opakující historie by měl trvat obdobně 10 - 15 let a otázkou je, jestli bude končit také nějakým geopolitickým konfliktem.

Obr. 3.1 Dlouhodobý vývoj cen komodit v %

Zdroj: ČT24 - Investorský magazín

Na obr. 3.1 je patrný vliv vývoje světového hospodářství na ceny komodit. Období od r. 1870 do r. 1918 charakterizuje technický a průmyslový rozvoj, akumulace kapitálu, narůst napětí v hledání nových surovinových a odbytových území. Na počátku 20. století byl svět rozdělen a byly vyčerpány možnosti dalšího územního rozšiřování systému světového hospodářství, což bylo jednou z příčin 1. světové války.

Po první světové válce následovala poválečná obnova světového hospodářství, následkem které došlo ke krizi z nadvýroby (zejména v USA), která měla první globální dopady. V roce 1925 rozvojem technologií začaly ceny růst. Další krizi světového hospodářství zažilo na konci roku 1929 a to zhroucením finančních trhů v New Yorku tzv. „černý čtvrtek“. Od r. 1930 do r. 1945 dochází k oživování hospodářství jednotlivých zemí. Některé země prošly hyperinflací a další vyústily do fašistických režimů a až do 2. světové války. Toto

období je doprovázeno řadou dalších krizí např. bankrotem na evropském bankovním sektoru. Po 2. světové válce prudce narostla ekonomika USA a Japonska.

Posledním geopolitickým konfliktem 20. století byla studená válka, která trvala od r. 1941 až do r. 1991. Tato válka skončila rozpadem SSSR, který započal v druhé polovině 80. let a definitivně skončil na přelomu 80. a 90. let, kdy dochází ve většině zemí sovětského bloku k obnově demokratického zřízení a tržní ekonomiky.

Po roce 1980 přichází hluboká stagnace a od r. 1999 dochází po recesi k ekonomickému oživení. Mezi politicky nejvýznamnější šoky posledních desetiletí řadíme válku v Perském zálivu 1991-1992, válku na Balkáně 1992-2000, teroristický útok na New York a svržení režimu v Iráku. Mezi ekonomické výkyvy se řadí především ropná krize v roce 1973 a obdobně i v roce 1979.

3.2 Vývoj a analýza zemědělských komodit od roku 1999 do roku 2008

Zemědělské plodiny jsou často označovány jako lehké komodity. Hlavní odlišností od ostatních komodit je, že všechny zemědělské plodiny jsou obnovitelné. Dalším charakteristickým znakem je, že zemědělských komodit existuje velké množství a jejich ceny se v čase neustále mění.

Neelastická nabídka společně s nepružností poptávky po většině zemědělských produktů vede k vysoké fluktuaci cen zemědělských výrobků. Výkyvy cen představují informační signál o situaci na trhu, který může být proto určitým nástrojem pro přizpůsobování nabídky poptávce a naopak. Tyto fluktuace činí obchodování se zemědělskými komoditami riskantní. Mimo nepružnosti nabídky a poptávky vývoj ceny zemědělských komodit ovlivňuje roční období, počasí, škůdci, nemoci a další přírodní rizika.

Ceny se mohou vyvíjet v souladu s výrobními cykly komodit nebo vyplývají z obecného hospodářského cyklu. V rámci nabídky zemědělských komodit jsou základním faktorem parametry zemědělské produkce např. množství oseté plochy, kvalita a velikost sklizně v kombinaci se stavem zásob a sezónnost.

V České republice komoditní burzy nabízejí obchodování s různými zemědělskými komoditami. Plodinová burza Brno obchoduje v rámci promptních obchodů v cenách Paritě FCA, při které dopravu hradí kupující a součástí dodacích podmínek je určeno místo, kde bude zboží dodáno do péče dopravce určeného kupujícím a v Paritě DDP, při které dopravu hradí prodávající a v dodacích podmínkách je upřesněno místo, do kterého má být zboží dodáno a to včetně naložení a technického zabezpečení nákladu (viz příloha č. 2). Na PBB

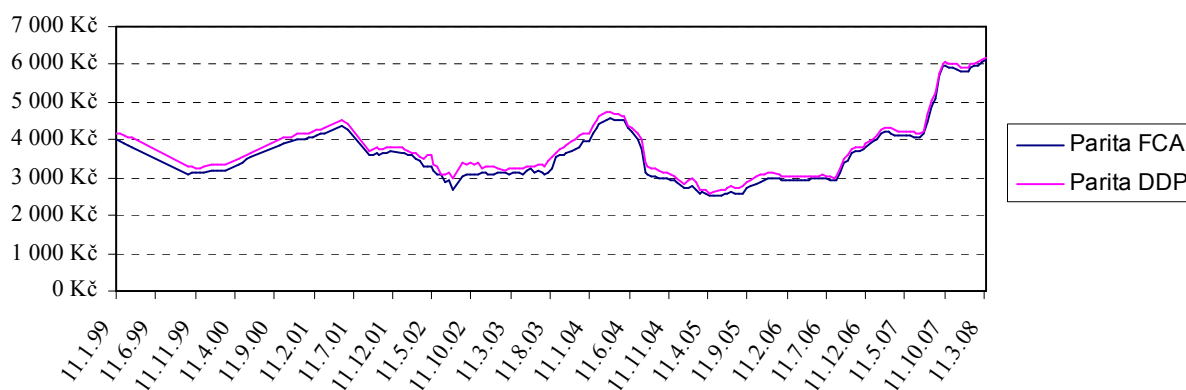
a na OBHK se obchoduje různými zemědělskými komoditami např. pšenice potravinářská, ječmen sladovnický, kukuřice, hrách krmný, řepka ozimá atd.

3.2.1 Pšenice potravinářská

Pšenice patří mezi nejvýznamnější obiloviny v ČR a podle burzovních standardů (viz příloha č. 3) se pšenicí potravinářskou rozumí pšenice obecná, tedy z domácí produkce jarních i ozimých odrůd zařazených do Listiny povolených odrůd mezi odrůdy s odpovídající pekařskou jakostí a z dovozu, odpovídající pekařskou jakostí pšenici z domácí produkce. Nejmenší obchodovatelné množství na PBB je 1 t a na OBHK je velikost kontraktu 50 t a velikost marginu na 50 t je stanovena ve výši 10 500 Kč.

Pšenice se pěstuje hlavně v severním mírném pásu. Největšími producenty pšenice jsou USA, Indie, Rusko a také Evropská unie. Indie je druhým největším producentem pšenice, ve které je kvůli velkému domácímu trhu většina produkce určena pro domácí spotřebu a v roce 2007 kvůli vysokým cenám pšenice omezila částečně dovoz ze zahraničí. Mezi světové producenty patří také Čína, která ale více spotřebuje, než vyprodukuje. V ČR patří pšenice mezi hlavní vývozní komoditu a nejvíce vyváží do Německa, Dánska a Itálie.

Graf 3.1 Vývoj ceny pšenice krmné od r. 1999 do r. 2008

Zdroj: www.agris.cz

Graf 3.1 znázorňuje vývoj ceny pšenice potravinářské od počátku r. 1999 do počátku r. 2008. Průměrná cena pšenice se na počátku roku 2008 pohybuje okolo 5 929 Kč/t a oproti stejnému období roku 2007 se zvýšila o 47 % z průměrné ceny 4 017 Kč/t. Za celé sledované období vzestup ceny činí 66,27 % a průměrný meziroční růst je ve výši 7,36 %.

V roce 1999 ceny pšenice a ostatních obilovin zaznamenaly klesající trend, který byl způsoben dostatečnými zásobami z minulých let a také očekávanou sklizní převyšující

domácí spotřebu. Ceny obilovin tlačily dolů také přebytky ze sousedních zemí. Ke konci roku 1999 ceny pšenice vykazovaly vzestup a to v důsledku vysokého vývozu.

V průběhu roku 2000 a 2001 se cena držela na stabilní úrovni a po vysokém stavu zásob z roku 2001 byla cena obilovin tlačena dolů. V roce 2002 převažoval u obilovin klesající trend způsobený převažující nabídkou. Tento pokles byl u pšenice potravinářské stabilizován vyhlášením intervenční ceny, která byla na vyšší úrovni než její tržní cena a to následně pozitivně ovlivnilo ostatní obiloviny.

V průběhu roku 2003 ceny pšenice klesaly či stagnovaly. V roce 2004 došlo k nárůstu cen, který byl způsoben poklesem stavu produkce a zásob vlivem nepříznivých klimatických podmínek. Ve sledovaném období se na nejnižších hodnotách pšenice pohybovala v roce 2005 a to v důsledku stagnace poptávky ze severní Afriky, tvrdou konkurencí a propadající hodnotou dolaru. V rámci tohoto období největší vzestup ceny pšenice nastal od srpna do října roku 2007 a za tímto růstem cen stojí vysoká poptávka po celém světě, slabá úroda v hlavních producentských zemích a také z důvodu zvýšeného zájmu Pákistánu na koupi této komodity.

Pšenice se používá jako základní surovina pro pekárny a také ke krmení zvířat a růst její ceny způsobuje zdražování potravin (pečiva, masa i mléčných výrobků). Zvýšené ceny potravin dále vyvolávají obavy, že v době zpomalování světové ekonomiky dojde ke zvýšení globální inflace.

V současnosti se cena pšenice drží na svém historickém maximu a její další prudký růst se nepředpokládá, protože v ceně jsou již zahrnuty negativní fundamentální faktory jako např. nízké zásoby, nepříznivé počasí a úroveň poptávky. Takto vysoká cena pšenice může vést ke zvýšenému zájmu zemědělců k zasetí většího množství pšenice, které by znamenalo vyšší nabídku a spolu s rostoucím exportem z Ukrajiny a Ruska pokles ceny. Proti poklesu ceny ale působí růst poptávky pro využití pšenice na výrobu biopaliv.

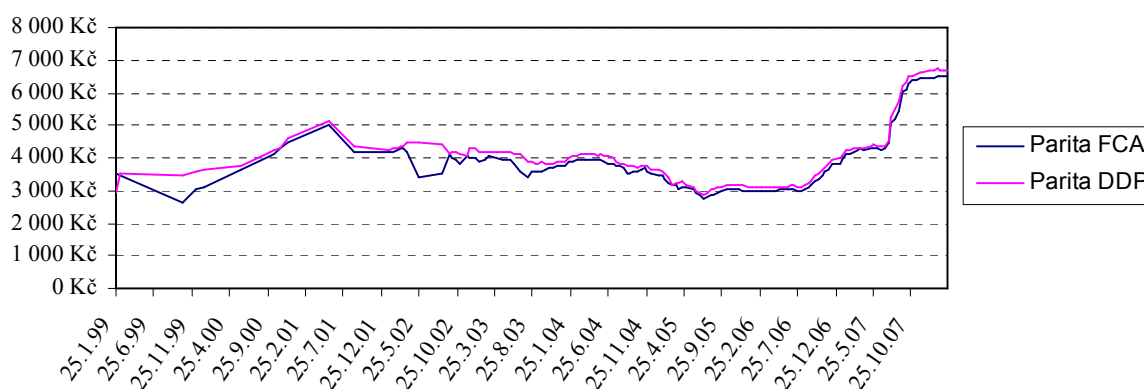
3.2.2 Ječmen sladovnický

Za ječmen sladovnický se považují odrůdy ječmene setého dvouřadého a to z domácí produkce zapsané do Listiny povolených odrůd mezi odrůdy označené jako vhodné pro výrobu pivovarského sladu a z dovozu, pokud svou jakostí odpovídají odrůdám ječmenů z domácí produkce zapsaných do Listiny povolených odrůd (viz příloha č. 4). Velikost kontraktu je na OBHK stanovena na 50 t, na který je stanoven margin ve výši 12 500 Kč.

Mezi největší světové producenty ječmene patří Rusko, Ukrajina, Kanada, USA a Německo. V České republice je ječmen druhou nejrozšířenější obilovinou po pšenici.

Ječmen sladovnický, jehož průměrná cena v lednu 2008 činila 6 571,3 Kč/t, vykázal cenový vzestup o 67,4 % proti stejnému období roku 2007, kdy jeho cena byla 3 963,3 Kč/t. Za období posledních 9 let cena ječmene sladovnického vzrostla celkem o 104,9 % a jeho meziroční vzestup činí v průměru 11,7 %. Z těchto údajů i z grafu 3.2 je viditelný prudký vzestup ceny za rok 2007 a to zejména po letní sklizni.

Graf 3.2 Vývoj ceny ječmene sladovnického od r. 1999 do r. 2008

Zdroj: www.agris.cz

Grafický vývoj ceny ječmene sladovnického popisuje graf 3.2, na kterém má ječmen podobný cenový vývoj jako pšenice potravinářská. Ječmen sladovnický je základní surovinou pro výrobu piva a její růst v posledním období zvyšuje růst ceny piva a stejný trend se očekává i v roce 2008. Tento růst ceny je především dán růstem ceny všech druhů obilí, u kterých dochází k rozšíření jejich pěstování pro energetické účely a tím ke snížení osevních ploch určených pro ječmen. Dalším důvodem jeho růstu jsou celosvětové nízké zásoby např. ječmen krmný někteří zemědělci neprodávají a to z obav před jeho nedostatkem do příští sklizně.

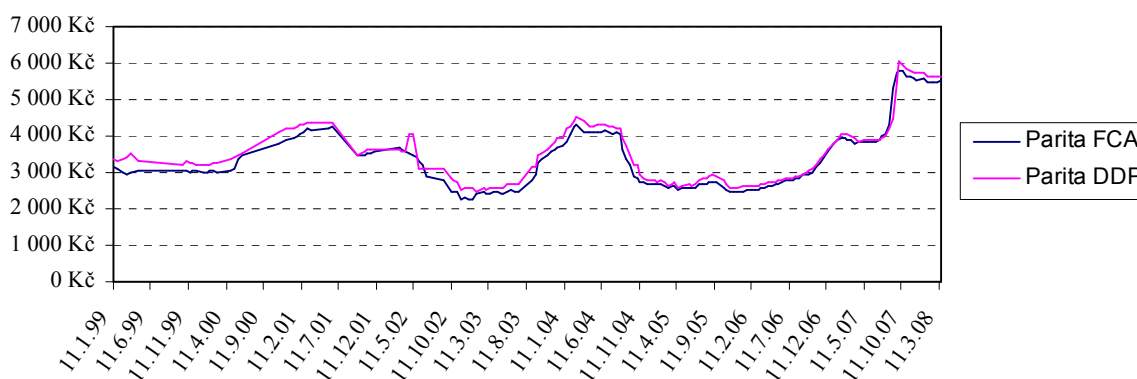
3.2.3 Kukuřice

Za kukuřici se považuje dle burzovních standardů (viz příloha č. 5) kukuřice setá, která po odstranění celkových příměsí a nečistot obsahuje nejméně 90 % hmotnosti zrna na síť s kruhovými otvory o průměru 7 mm. Na PBB je nejmenší obchodovatelné množství je 1 t. Na OBHK je velikost kontraktu stanovena na 50 t a velikost marginu na 50 t je stanovena ve výši 12 500 Kč.

Největšími producenty kukuřice jsou Spojené státy, které vyprodukují okolo 40 % celosvětové produkce a Čína vyprodukuje více než 20 %. Dalšími producenty jsou Brazílie a Evropská unie. Od roku 2005 se v České republice pěstuje geneticky modifikovaná kukuřice, která je odolná vůči zavíječi nebo bázlivci kukuřičnému. Tato GM kukuřice se využívá jen v živočišné výrobě, ve spotřebitelském průmyslu se nevyužívá. Většina GM kukuřice je pěstována v USA, Kanadě a ve Španělsku. Některé státy mají k pěstování GM plodin odmítavý postoj, jako například Rakousko, Itálie, Řecko nebo Maďarsko.

Cena kukuřice se v lednu roku 2008 pohybuje okolo 5 597 Kč/t a oproti lednu roku 2007 vzrostla v průměru o 46,8 %, kdy dosáhla ceny 3 779 Kč/t. Za celé sledované období vzestup ceny kukuřice činí 103,9 % a meziroční růst je v průměru ve výši 11,5 %.

Graf 3.3 Vývoj ceny kukuřice od r. 1999 do r. 2008

Zdroj: www.agris.cz

Na grafu 3.3 je zobrazen vývoj kukuřice od roku 1999 do roku 2008. Na počátku sledovaného období se cena kukuřice držela na stabilní cenové úrovni. V polovině roku 2000 došlo k nárůstu cen, který byl způsoben poklesem nabídky. Cenová hladina kukuřice se v rocích 2001 a 2002 poklesla a tento trend pokračoval i do dalšího roku z důvodu růstu produkce.

Z počátku roku 2003 byla cena kukuřice na nízké úrovni a až od poloviny roku 2003 zaznamenala růst, který byl způsoben převahou poptávky nad nabídkou a tím snižující se zásoby. Období od května 2004 se vyznačovalo klesající cenou kukuřice a to z důvodu očekávané rekordní úrody kukuřice v USA. Po stagnaci v průběhu roku 2005 a 2006 začala cena kukuřice stoupat. Tento růst je způsoben zvyšující se poptávkou po kukuřici pro potřeby výroby etanolu a poptávkou z Číny, která spotřebuje více než dokáže vyprodukovat.

V lednu roku 2008 kukuřice vytvořila své několikaleté cenové maximum, které se přibližuje historickému maximu a jeho prolomení a vytvoření nových historických maxim není nereálné. Důvody pro růst ceny je zmenšující se stav zásob, stále rostoucí poptávka výrobců biopaliv a při současných cenách využívaným substitutem pro pšenici a sóju.

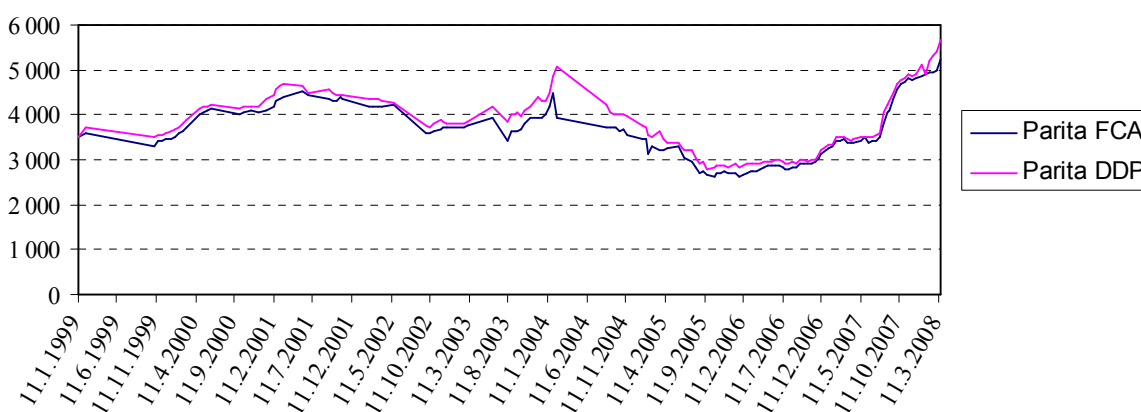
3.2.4 Hrách krmný

Hrách patří mezi hlavní luštěniny pěstované na zrna v ČR a je náročnější na pěstování než obiloviny. Využívá se jako jedlá luštěnina a je také důležitou krmnou plodinou. Hrách je velice významná luštěnina pěstovaná v ekologickém zemědělství a to z důvodu velmi dobré bílkovinné hodnotě, zvláště v krmivech pro prasata a drůbež.

Hlavním producentem semene hrachu je Kanada, Severní Amerika, a také Asie, která současně patří mezi největší dovozce luštěnin. Mezi prioritní vývozce luštěnin dále patří Austrálie, Čína a země EU. V ČR hrách patří mezi hlavní vývozní komoditu ze skupiny luštěnin.

Cena hrachu je přímo závislá na cenách krmné pšenice. Průměrná cena hrachu krmného se v lednu 2008 pohybovala okolo 4 873 Kč/t a vykázala vzestup o 47,6 % z lednové ceny roku 2007, která činila 3 297 Kč/t. Od počátku roku 1999 do roku 2008 se cena hrachu zvýšila celkově o 49,9 % a průměrný meziroční růst činí 5,5 %.

Graf 3.4 Vývoj ceny hrachu krmného od r. 1999 do r. 2008

Zdroj: www.agris.cz

V grafu 3.4 je znázorněn vývoj ceny hrachu krmného za sledované období. V roce 1999 byl se cena hrachu pohybovala na nízké a stabilní úrovni. Od roku 2000 cenová hladina hrachu krmného zaznamenala růst vlivem extrémního sucha v roce 2000 a v roce 2001 nižší

produkci a kvalitou ze sklizně. V roce 2002 produkci ovlivnily nepříznivé povětrnostní podmínky a škůdci. To způsobilo pokles sklizně a snížení kvality semene, tak i vyšší ceny hrachu krmného v roce 2003.

Rok 2003 a 2004 se vyznačoval nedostatečným množstvím sklizeného hrachu, tedy nízkou nabídkou a následně vyšší cenou. V roce 2005 došlo v ČR k nárůstu ploch hrachu setého ve srovnání s rokem 2004. Ceny hrachu krmného zaznamenaly největší pokles v roce 2005. Příčinou tohoto poklesu byla zvýšená nabídka hrachu a propad cen téměř všech rostlinných komodit.

Od července 2007 cena začala výrazně stoupat v důsledku zvýšeného zájmu o hrách jako domácí krmnou surovinu a také díky růstu vývozu, za kterým stojí vysoká poptávka krmivářského průmyslu v EU.

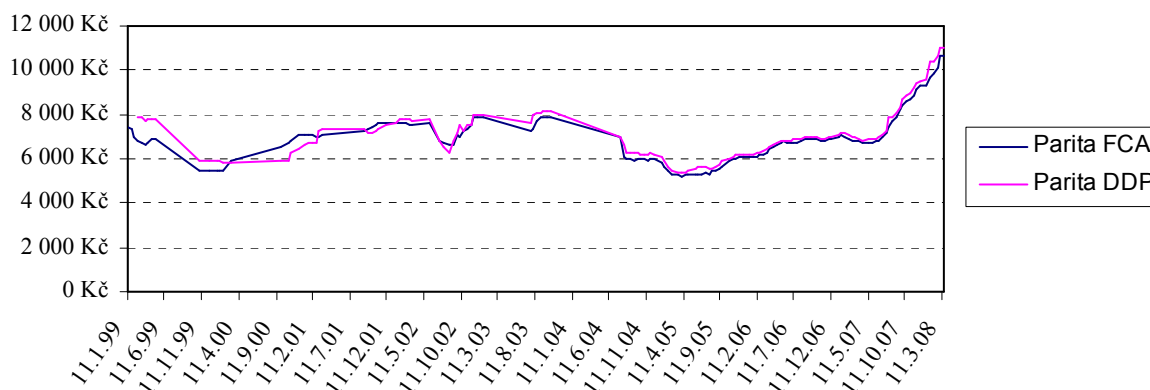
3.2.5 Řepka ozimá

V České republice je řepka hlavní olejnina a uplatňuje se zejména jako surovina pro získání kvalitního potravinářského oleje, pro které se používají odrůdy dvounulové a s nízkým obsahem kyseliny erukové (viz příloha č. 6). Nejmenší obchodovatelné množství na PBB je 1 t. Na OBHK je minimální velikost kontraktu stanovena na 100 t.

Největším světovým producentem řepky je Kanada, Čína a Indie. Také EU má na celosvětovém trhu řepky významnou pozici a ČR patří mezi její hlavní producenty.

V období od ledna 2007 do ledna 2008 se průměrná cena řepky se zvýšila o 35 % a to z ceny 6 998 Kč/t na 9 450 Kč/t. Za celé sledované období vzestup ceny činí 36,57 % a průměrný meziroční růst je ve výši 4,06 %.

Graf 3.5 Vývoj ceny řepky ozimé od r. 1999 do r. 2008

Zdroj: www.agris.cz

V grafu 3.5 je znázorněna cenová úroveň řepky v období od r. 1999 do r. 2008. Ceny řepky v roce 1999 zaznamenaly pokles z důvodu vysoké sklizně a od roku 2000 ceny začaly stoupat na základě nižší nabídky, kdy sklizeň řepky byla ovlivněna nepříznivými klimatickými podmínkami a vyšším zájmem o řepku pro výrobu bionafty. Roky 2003 a 2004 se v ceně řepky vyznačují klesajícím trendem, za kterým stojí opět klimatické podmínky, zejména nepříznivá zima a nedostatek srážek. Tyto faktory měly za následek snížení množství a kvality vypěstované řepky. Od poloviny roku 2005 zaznamenala cena mírný vzestup oproti předcházejícímu období. Tento nárůst je při omezené nabídce řepky dán zvýšenou poptávkou po kvalitě a po dodávkách na export.

V roce 2007 cena řepky začala prudce růst a to zejména po letní sklizni. Cenu řepky výrazně ovlivňuje celosvětová situace v produkci olejnin, kterých je ve světě nedostatek. Rostoucí trend ceny řepky proto v nejbližších letech bude pokračovat a to v důsledku zvýšeného zájmu o řepková semena a to zejména ze zahraničí.

3.3 Faktory působící na ceny zemědělských komodit

Ceny agrárních komodit se na světovém trhu pohybují na svém historickém maximu a to především kvůli nedostatečné nabídce a vysoké poptávce. Mezi hlavní světové producenty zemědělských komodit patří USA, Čína, Indie, Rusko, Kanada, Brazílie a Evropská unie. Mnohé státy zaznamenaly v posledních letech průměrnou někde až podprůměrnou úrodu a u řady komodit dochází k menším se celosvětovým zásobám, které jsou na nejnižší úrovni za posledních 25 až 30 let. Za nedostatečnou nabídkou stojí také zpomalení růstu hektarových výnosů z produkce zemědělských komodit.

Poptávku po zemědělských komoditách ovlivňuje rozšiřující se světová populace, hospodářský růst na celém světě, nárůst poptávky po biopalivech a také růst spotřeby potravin. Nárůst spotřeby potravinářských a krmných zemědělských plodin je celosvětovým problémem, protože se v posledních letech více spotřebuje než vyprodukuje. Spotřeba roste především v důsledku rostoucí životní úrovně a růstem bohatství v ekonomikách jako Čína, Indie a Pákistán a rychle se rozvíjejících zemí.

V současnosti zemědělské komodity v ČR dosahují vysokých cenových úrovní, především u pšenice a řepky. Růstem cen komodit roste i zájem investorů obchodovat s komoditami. Růstový trend komodit by měl z důvodu převisu poprávky nad nabídkou pokračovat i v nejbližších letech. Vysoké hodnoty zemědělských komodit jsou ovlivněny

řadou faktorů, které plynou především z jiných států Evropské unie a také z dalších regionů světa.

3.3.1 Oslabující kurz dolaru

Na světových trzích a burzách se obchoduje s obilovinami a olejinami v dolarech a proto jsou ceny komodit na českém trhu vázány na kurz dolaru ke koruně. Pokud jeho kupní síla dolaru klesá, dochází k růstu cen komodit. Levnější Americký Dolar ovlivňuje poptávku po komoditách a pokud se chtějí obchodníci chránit před rostoucí inflací, preferují komodity před ostatními aktivy. Tím se zvyšuje poptávka, která vede k nárůstu jejich cen.

V souvislosti rostoucí inflací ČNB provádí protiinflační politiku a zvyšuje úrokové sazby, které vedou ke snížení růstu cen a posílení kurzu koruny. Poslední zvýšení 14-ti denní repo sazby provedla ČNB 8. února 2008 na 3,75 % a i přes to ČR patří mezi země s nejnižšími úrokovými sazbami v EU.

V posledních měsících česká koruna dosahuje svého historického maxima vůči dolaru i EURu. Silnější kurz snižuje tuzemské ceny dovážených komodit a to zejména ropy a zemního plynu. Při nárůstu cenové úrovně některých komodit na světových trzích se jejich zvýšená cena nepromítá do domácích cen, protože jejich nárůst je vyvážen oslabujícím se dolarem.

3.3.2 Růst inflace

Ceny na komoditních trzích mají sklon k růstu v období rostoucí inflace. Silná světová poptávka tlačí ceny komodit nahoru, které mají za následek růst inflace. Hlavní faktor, který působí na světovou poptávku, je nadměrná tvorba peněz a měnová politika v USA, která stanovila inflační tempo v podstatné části světové ekonomiky. Dalším faktorem, který má vliv na inflaci, je růst ekonomik a růst cen ropy a energií.

V České republice meziroční lednová inflace vzrostla na 7,5 %, což je největší inflace za posledních sedm let. Příčinou takto vysoké cenové inflace je růst regulovaných nájmu, zavedení poplatků ve zdravotnictví a zvýšení sazby DPH z 5 % na 9 %, které se projevilo především ve zvýšených cenách dopravy, veřejném stravování, ubytování a v cenách potravin. Na rostoucí inflaci tlačí i nízká nezaměstnanost, při které firmy zvyšují mzdy, aby si udržely své stávající zaměstnance.

Rostoucí ceny zemědělských komodit způsobují zdražování základních potravin a krmiv nejen v ČR, ale také v mnoha zemích světa. V ČR ceny potravinářského průmyslu

meziročně vzrostly o 12,7 %. Prudký nárůst cen se projevil zejména v cenách pečiva, mléka a masa. Tato situace nejvíce ohrožuje chudé rozvojové státy a státy postižené válečnými nebo náboženskými konflikty a přírodními pohromami, jako Bangladéš a Zimbabwe.

Mnohé země se snaží takto vysoké ceny komodit eliminovat snížením dovozních cel, které by měly ulehčit dovoz z třetích zemí. Mezi tyto země patří Čína, Rusko, Egypt a také Evropská unie, která pozastavila dovozní cla z obilnin do 30. června 2008 na téměř všechny obilniny kromě ovsa, prosa a pohanky.

3.3.3 Cena ropy a trend biopaliv

Do ceny vstupů zemědělců do výroby se započítávají náklady na úhradu hnojiv, osiv, energie a dopravy. Zejména ceny energie a dopravy jsou ovlivněny cenovou úrovní ropy na světových trzích a na vývoj ceny ropy na komoditních trzích je závislá celková světová ekonomika. Charakteristickým znakem nabídky ropy je, že nedokáže pružně reagovat na vyšší poptávku a patří mezi neobnovitelné zdroje energie.

Nárůst ceny ropy se přímo promítá do růstu nákladů produkce zemědělských výrobců a je jedním z faktorů, který ovlivňuje růst ceny komodit především na světovém komoditním trhu. Ceny ropy na počátku března 2008 překonaly svá maxima nad 100 USD za barel. Český trh je do určité míry chráněn před drahou ropou díky své silné koruně.

Rostoucí cena ropy spolu se snižujícími zásobami a významnou poptávkou vede k hledání *alternativních energií* a paliv z obnovitelných zdrojů. Hlavním substitutem k pohonným hmotám je ethanol a k jeho výrobě se využívají zejména zemědělské komodity např. kukuřice, řepka, pšenice, cukr a sója. Paliva vyrobená z obilí, olejnin nebo cukru mají snížit používání fosilních paliv a zemědělcům zajistit odbyt a vyšší příjmy. Tím dochází ke zvýšené poptávce zejména po obilninách a olejninách a zároveň s jejich menší se celosvětovými zásobami dochází k růstu jejich cen.

Evropská unie si stanovila cíl, do roku 2020 nahradí nejméně 10 % spotřeby fosilních paliv biopalivy a v současné době je většina států již přimíchává do benzínu a nafty. Evropské ekologické sdružení, OECD a v poslední době i výzkumné instituce EU zaujímají negativní postoj k tomu, že obnovitelné zdroje energie nepřispívají k úspoře skleníkových plynů oproti naftě a benzínu a poškozují přírodní prostředí, protože dochází k rozšiřování zemědělské půdy na úkor lesů a pralesů. Zvýšení osevní plochy zemědělských komodit pro výrobu biopaliv na úkor ostatních plodin znamená méně potravin a růst jejich cen, které nejvíce zasáhnou chudé státy např. Afriku.

3.3.4 Změna klimatických podmínek

V současnosti dochází ke změně klimatu na celém světě, které způsobuje na různých územích nepříznivé klimatické podmínky pro pěstování zemědělských komodit. Rostoucí množství CO₂ a globální oteplování poškozuje celkové klima a negativně ovlivňuje životní prostředí. Důsledkem této změny klimatu je nárůst četnosti přírodních katastrof (např. záplav, vichřic, extrémního sucha) a tím dochází ke značnému nárůstu nákladů, které mají i ekonomický dopad. Změny klimatických podmínek ovlivňují také výskyt a šíření plevelů, rostlinných škůdců (hmyz a houby) a chorob rostlin.

Nepříznivé klimatické podmínky, zejména dlouhotrvající sucho ve východní Evropě a vlhké počasí v západní Evropě, způsobily nižší úrodu obilnin a olejnin v celé Evropské unii. Extrémní sucho ovlivnilo produkci i v Austrálii, Kanadě a Ukrajině a spolu se špatným počasím v USA a Francii mělo za následek snížení celosvětových zásob obilovin (především zásoby pšenice), které znamenají nízkou nabídku a nárůst cen agrárních komodit. Světoví importéři z obavy před ještě vyššími cenami skupují zásoby a tím dochází navíc ke zvýšení poptávky, která má za následek další snižování zásob a vliv na růst ceny.

Klimatické změny budou mít v budoucnu negativní dopad, který nejvíce zasáhne chudé regiony např. v Africe dojde k výraznému úbytku zemědělských oblastí a v Asii hrozí vysoká pravděpodobnost záplav, jako následek tání ledovců. Negativními důsledky se projeví v poklesu produktivity zemědělství pro zabezpečení potravin, jak u živočišné tak i u rostlinné výroby.

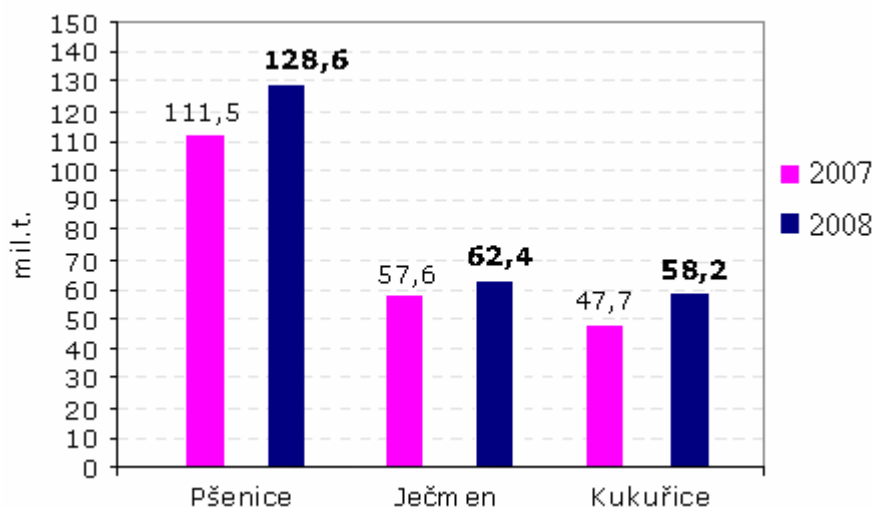
3.4 Zhodnocení dosavadního vývoje sledovaných komodit a odhady jejich produkce na sklizeň pro rok 2008

V důsledku vysoké poptávky a nízkých zásob se očekává v roce 2008 větší sklizeň obilovin v celé EU, za kterou bude stát zvětšení osevních ploch. Obr. 3.2 zobrazuje odhady produkce pšenice, kukuřice a ječmene na rok 2008.

Oproti roku 2007 se v roce 2008 přepokládá zvýšení produkce obilovin v EU o 14 % na celkových 291 mil. t. K růstu produkce by mělo dojít z důvodu vyššího zájmu zemědělců k rozšiřování osevních ploch, za kterým stojí vysoké ceny a silná poptávka. U pšenice odhadovaná produkce vzroste o 17,1 mil.t na 128,6 mil.t, produkce ječmene by se měla zvýšit o 4,8 mil.t. na 62,4 mil.t, u kukuřice se očekává vzrůst produkce o 10,5 mil. t.

na celkových 58,2 mil.t. U pšenice a kukuřice by mělo toto navýšení pěstitelských ploch zapříčinit pokles ceny, která se již projevuje v prvních měsících roku 2008.

Obr. 3.2 Odhadovaná produkce pšenice, ječmen, kukuřice na rok 2008 v EU

Zdroj: SZIF

Za zvětšením osevních ploch stojí především jejich vysoká cena, která nabízí zemědělce k zasetí většího množství a tím k dosažení vyššího výnosu. Největší meziroční nárůst ceny mezi analyzovanými zemědělskými komoditami vykázal ječmen sladovnický, u kterého cenový vzestup v lednu 2008 oproti stejnému období roku 2007 činil 67,4 %. Cena kukuřice se meziročně zvýšila o 46,8 %, cena pšenice o 47 %.

Největší nárůst produkce v EU pro sklizeň v roce 2008 se očekává u kukuřice ve výši 22 %, u pšenice 15,4 % a u ječmene 8 %. Celosvětová produkce všech obilovin by se měla v roce 2008 zvýšit oproti roku 2007 asi o 32 mil. t na 1 694 mil.t, u pšenice se očekává nárůst o 2,5 %, u ječmene 10 % a u kukuřice pokles o 3 %. K přírůstku osevních ploch by mělo dojít zejména v USA, Kanadě a v Austrálii.

Zvýšení osevních ploch s obilovinami, sníží plochu na osetí olejnin a to i když dochází k růstu poptávky po olejninách, za kterou stojí zájem o výrobu bionafty. V EU se předpokládá i přes toto omezení zvýšení produkce řepky o 3,9 % na 19 mil. t. V ČR se v roce 2008 také předpokládá rozšíření její osevní plochy. Cena řepky, hlavní olejnin v ČR, se od ledna 2007 do ledna 2008 navýšila o 35 % a za sledované období dosáhla svého maxima a její cenový růst nadále pokračuje. Vysoký meziroční růst ceny ve výši 47,6 % zaznamenal hrách krmný, který je hlavní pěstovanou luštěninou v ČR a využívá se zejména jako krmivo v ekologickém zemědělství.

Na výrazný meziroční růst cen zemědělských komodit měla největší vliv situace na světových trzích, za kterou stojí dynamicky rostoucí poptávka vyvolaná změnami ve stravování a rostoucí poptávka po krmivech např. v Číně a v Indii, dále pak zvyšující se výroba biopaliv a pokles nabídky, který byl způsobený nižší produkcí v důsledku nepříznivých klimatických podmínek v tradičních pěstelských zemích.

S rostoucími cenami zemědělských komodit dochází k větší pozornosti ze strany investorů, kteří svou spekulací poptávkou působí na růst cen. Zvyšováním cen komodit, jako surovin pro výrobu potravin a krmiv, dochází k růstu cen základních potravin, které způsobují vzestup inflace. Ceny řady komodit zdražuje i slabý dolar, se kterým se komodity na světových trzích obchodují.

Zemědělci využívají vysokých cen na trhu s komoditami, ale na druhé straně dochází k výraznému zvyšování nákladů, které působí na snižování jejich výnosů. Do nákladů se promítají vysoké ceny energií a to zejména ceny ropy. Vysoké ceny ropy dále podmiňují k růstu poptávky po biopalivech, která stojí za dalším zvyšováním cen komodit a jejich samotným zvyšováním produkce.

I přes vyšší produkci obilovin v roce 2008 by měly ceny většiny obilovin zůstat stejné nebo na vyšší úrovni. Spolu s očekávaným růstem produkce se také očekává nárůst spotřeby, která ovlivní doplnění nízkých světových zásob. Současná situace na mezinárodních trzích obilovin a olejnatých semen se projevuje v kolísavosti cen těchto komodit, na kterou působí zmíněné faktory a jsou navíc ovlivněny cenami dalších komodit.

U cen zemědělských komodit by mělo dojít ke zvolnění jejich prudkého cenového růstu a dokonce i u některých komodit může dojít krátkodobě k jejich poklesu. Přes to by jejich dlouhodobější růstový trend měl nadále pokračovat, protože rostoucí nabídka nestačí růstu poptávky. Setrvání komodit v jejich cenovém růstu je dáno také historickým opakováním dlouhodobých trendů, které obvykle trvaly deset až patnáct let. Současný rostoucí trend trvá přibližně osmý rok a zejména spolu se silnou poptávkou po potravinách, celosvětově nízkými zásobami a trendem biopaliv by měly ceny růst i několik dalších let.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala charakteristikou komoditních burz a obchodováním na komoditních burzách a to především na trhu se zemědělskými komoditami. Komoditní burzy jsou významným prvkem tržního prostředí všech vyspělých ekonomik a vstupem České republiky do Evropské unie jejich význam vzrostl v národním i v mezinárodním měřítku.

Zemědělství se v posledních desetiletích stalo součástí širšího segmentu ekonomiky s řadou vzájemně působících vztahů s ostatními částmi národní i světové ekonomiky. Činnost agrárních burz se stává celosvětově stále více významným cenotvorným a stabilizujícím faktorem. Na českém trhu zemědělských komodit v současnosti obchoduje Plodinová burza Brno a Obchodní burza Hradec Králové. Žádná z nich však zatím nedosahuje úrovně ve srovnání s vyspělými tržními ekonomikami.

Většina obchodů se zemědělskými komoditami v České republice probíhá mimo komoditní burzy. Současná právní úprava nestanovuje povinnost státních institucí tj. Státního zemědělského intervenčního fondu a Státních hmotných rezerv obchodovat s přebytky na komoditních burzách, které by napomohlo ke zvýšení likvidity komoditního trhu. Přes tuto okolnost jsou však burzy považovány za velmi důležité tvůrce ceny při obchodování s jednotlivými komoditami a jejich význam na našem zemědělském trhu postupně roste.

Ceny komodit na komoditních trzích jsou proměnlivé a mohou způsobit prudké výkyvy v cenovém vývoji dané komodity. V rámci této bakalářské práce byl analyzován vývoj cen vybraných zemědělských komodit v období od roku 1999 do roku 2008. Konkrétně se jednalo o pšenici potravinářskou, ječmen sladovnický, kukuřici, hrách krmný a řepku ozimou, které zaznamenali ve sledovaném období výrazný cenový nárůst. Sledované komodity vykazovaly největší nárůst od druhé poloviny roku 2007, za kterým stojí řada faktorů.

Na růst cen komodit na českém komoditním trhu měla výrazný vliv situace na světových trzích, kde dochází k převisu poptávky nad nabídkou. Hlavními faktory, které působí na nárůst cenové úrovně komodit, je rostoucí poptávka z asijských zemí, fenomén biopaliv, změna klimatických podmínek a celosvětový nízký stav zásob zemědělských komodit. Ceny zemědělských komodit dále ovlivňuje vysoká cena ropy, rostoucí globální inflace a oslabující kurz dolaru. Tyto faktory zvyšují cenu komodit a následně i potravin a krmiv.

Na druhou stranu vysoké ceny obilovin a olejnin mají za následek rozšíření osevních ploch a vyšší předpokládanou produkci především u obilovin, jak na trhu EU tak

i na celosvětovém trhu. Důsledkem očekávané vyšší produkce došlo ke zpomalení rostoucího trendu, avšak především vlivem nízkého stavu zásob, vysoké celosvětové poptávky po komoditách a také na základě historických předpokladů by ceny zemědělských komodit měly nadále setrvat v jejich rostoucím trendu.

Seznam použité literatury

a) Odborná literatura:

ADÁMEK, M. *Mechanismus obchodování na komoditní burze*. 1. vyd. Praha : Česká zemědělská univerzita, 2004. 34 s. ISBN 80-213-1263-7.

DĚDIČ, J. *Burza cenných papírů a komoditní burza*. 1. vyd. Praha : Prospektrum, 1992. 304 s. ISBN 80-85431-62-9.

DĚDIČ, J., KOUBA, J. *Burzovní právo a burzovní obchody na komoditních burzách*. 1. vyd. Praha : Vys. šk. ekon., 1992. 136 s. ISBN 80-7079-015-6.

ELDER, A. *Tradingem k bohatství: psychologie, obchodní systémy, money management*. 1. vyd. Brno: Konvoj, 2003. 72 s. ISBN 80-7302-059-9.

Financování a obchodování se zemědělskými komoditami v současných podmínkách ČR prostřednictvím Internetu. 1. vyd. Brno: Konvoj, 2000. 50 s. ISBN 80-7302-006-8.

Firma a konkurenční prostředí 2004. Sekce 10. Perspektivy plodinových burz v souvislosti s rozšiřováním EU. 1. vyd. Brno: Konvoj, 2004. 55 s. ISBN 80-7302-082-3.

GREGA, L. *Ekonomická opodstatněnost podpory zemědělství*. 1. vyd. Brno: Mendlova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta, 2005. 50 s. ISBN 80-7157-829-0.

JELÍNEK, L. *Komoditní burzy v České republice*. 1. vyd. Kroměříž: Justiční akademie, 2006. 124 s. ISBN 80-239-7691-5.

NESNÍDAL, T., PODHAJSKÝ, P. *Obchodování na komoditních trzích: průvodce spekulanta*. 2. rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 200 s. ISBN 80-247-1851-0.

REJMUŠ, O. *Tvorba cen zemědělských komodit na komoditních burzách EU a ČR*. 1. vyd. Brno: Konvoj, 2003. 72 s. ISBN 80-7302-059-9.

REJMUŠ, O., SEKVIČKA, P. *Komoditní burzy versus odpady: sborník ke kolokviu*. 1. vyd. Praha : Fakulta stavební ČVUT v Praze, katedra společenských věd, 2006. 51 s. ISBN 80-01-03615-4.

SHIPMAN, M. *Komodity: Jak investovat a vydělat*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. 133 s. ISBN 978-80-251-1866-5.

Zákon č. 229/1992 SB., o komoditních burzách.

b) Internetové zdroje:

<http://czechwealth.cz/naucte-se-obchodovat/>

http://fincentrum.idnes.cz/inv_komodity.asp

<http://ipoint.financninoviny.cz/skola-investora-support-a-resistance-z-cyklu-technicka-analyza.html>

<http://komodity.vydelavej.cz/>

<http://superekonom.blog.cz/>

<http://superweby.cz/2007/02/28/komodity-co-to-je/>

<http://vsp.blog.cz/0601/psychologie-obchodovani-planujte-si-ztratu>

<http://www.agris.cz/ceny/index.php?iSub=577>

<http://www.agronavigator.cz/default.asp?ch=1&typ=5>

<http://www.agroweb.cz/?Lang=cs>

<http://www.akcie.org/komodity.htm>

<http://www.atlantik.cz/nase-nabidka/produkty/komodity>

<http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/10116288731-investorsky-magazin/>

<http://www.cmkbk.cz/cmkbk/portal/>

<http://www.colosseum.cz/index.php?m=informace>

<http://www.e15.cz/burzy-trhy/vydelavejte-na-rustu-cen-potravin-16914/>

<http://www.financnik.cz/komodity/manual/komodity-support-resistance.html>

<http://www.investujeme.cz/clanky/komodity/>

<http://www.kbp.cz/>

<http://www.komodity-online.cz/>

<http://www.kurzy.cz/zpravy/144701-ceny-prumyslovych-vyrobcu-mezirocne-vzrostly-o-5-6-procenta/>

<http://www.mesec.cz/clanky/>

<http://www.mpo.cz/dokument4621.html>

<http://www.mze.cz/UserFiles/File/kOTTOVA/Zelena%20zprava%2005/ZP%202005-4.pdf>

<http://www.obchodni-rejstrik.cz/>

<http://www.pbb.cz/cz/kontakt.php>

<http://www.pressweb.cz/zprava/komoditni-burza-praha-dnes-zahajila-obchodovani>

http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/tis~zpravy_o_trhu#

<http://www.trading-free.com/AKTUALNI-KURZY-A-GRAFY/Komodity-Akcie-Forex-data-grafy-kotace-.html>

<http://www.x-forex.eu/Forex.html>

<http://www.xtb.cz/forex.php?p=98>

https://farmar.mze.cz/portal/page/portal/PORTAL_FARMARE/ZPRAVY

Seznam zkratek

ČNB – Česká národní banka

ČR – Česká republika

DDP – Delivered Duty Paid; s dodáním clo placeno + ujednané místo určení

DPH – Daň z přidané hodnoty

EU – Evropská unie

FA – Fundamentální analýza

FCA – Vyplaceně dopravci + ujednané místo

GM – Genetická modifikace

HDP – Hrubý domácí produkt

IT – Information Technology, Informační technologie

KB – komoditní burza

KBP – Komoditní burza Praha

MA – Moving average, pohyblivý průměr

OBHK – Obchodní burza Hradec Králové

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

PBB – Plodinová burza Brno

PVT – Podnik výpočetní techniky, a.s.

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond

TA – Technická analýza

Prohlášení o využití výsledků diplomové (bakalářské) práce

Prohlašuji, že

- byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové (bakalářské) práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové (bakalářské) práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou (bakalářskou) práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

Přílohy

- Příloha č. 1 Kurzovní lístek
- Příloha č. 2 Plodinová burza Brno – Ceny vybraných komodit
- Příloha č. 3 Burzovní standart – Pšenice potravinářská
- Příloha č. 4 Burzovní standart – Ječmen sladovnický
- Příloha č. 5 Burzovní standart – Kukuřice
- Příloha č. 6 Burzovní standart – Řepka ozimá

217 Kurzový lístek

Obchodní místo Praha

Obchodní burza Hradec Králové

Číslo burz. shromáždění: 2170441

Datum konání: 20.10.2004

Měna: Koruna česká

Kotovaná nabídka a poptávka promtních a termínových obchodů

Trh: PR

Kom	ORP	ORN	CRNP	CENPmin	CENPmax	KOTPmin	KOTPmax	MP	RP
JPR	800		39 000	37 500	40 500	36 000	42 000	10	04
Jatečná prasata		Index změny - >	1,0000						
SRE	12 000		5 900					11	04
Semeno řepky		Index změny - >	1,0000						
REV	125		2 700					11	04
Řepkové výlisky		Index změny - >	1,0000						
PPO	500	100	3 150					11	04
Pšenice potravinářská		Index změny - >	1,0000						
PKR	1 000		2 650					11	04
Pšenice krmná		Index změny - >	1,0000						
JSL		350	3 800					11	04
Ječmen sladovnický		Index změny - >	1,0000						

Legenda:

Význam zkratk názvů komodit je uveden u jednotlivých burzovních kvalitativních standardů a je také v seznamu na naší internetové stránce www.obhk.cz.

Hodnota uvedená pod cenami obchodů nebo opčních premií je index změny proti poslední kotaci.

U cenových nebo kotačních pásem je nahorním řádku uvedena hodní mez a na dolním spodní mez.

U obchodů typu 06 je cena vyjádřena v bodech. Cena v Kč je potom cena v bodech * 100. U ostatních typů obchodů je uvedena

cena za jednotku v Kč.

Obchodní burza Hradec Králové

Kom	Zkratka komodity,
MP	Měsíc plnění,
RP	Rok plnění,
OOB	Objem obchodů uzavřených na burzovním shromáždění,
LOW	Minimální kurz ze všech obchodů uzavřených na burzovním shromáždění u dané komodity,
HIGH	Maximální kurz ze všech obchodů uzavřených na burzovním shromáždění u dané komodity,
AVRG	Vážený průměrný kurz ze všech obchodů uzavřených na burzovním shromáždění u dané komodity,
CLOSE	Kurz posledního obchodu uzavřeného na burzovním shromáždění u dané komodity,
ORP	Objem poptávky u komodity obchodované na burzovním shromáždění,
ORN	Objem nabídky u komodity obchodované na burzovním shromáždění,
CRNP	Cena registrované nabídky a poptávky,
PLOW	Minimální výše premie za jednotku ze všech opčních obchodů uzavřených na burzovním shromáždění u dané komodity,
PHIGHT	Maximální výše premie za jednotku ze všech opčních obchodů uzavřených na burzovním shromáždění u dané komodity,
PAVRG	Vážený průměrná premie za jednotku ze všech opčních obchodů uzavřených na burzovním shrom. u dané komodity,
PCLOSE	Kurz poslední premie za jednotku u opčních obchodů uzavřených na burzovním shromáždění u dané komodity,
ORPM	Objem poptávky, kterou kotovali v návrzích majitelé opcí na burzovním shromáždění,
ORPP	Objem nabídky, kterou kotovali v návrzích poskytovatelé opcí na burzovním shromáždění,
ORNM	Objem poptávky, kterou kotovali v návrzích majitelé opcí na burzovním shromáždění,
ORNP	Objem nabídky, kterou kotovali v návrzích poskytovatelé opcí na burzovním shromáždění,
CPRA	Objem nabídky, kterou kotovali v návrzích majitelé opcí na burzovním shromáždění,
CENPmin	Vážená průměrná premie za jednotku ze všech návrhů kotovaných na burzovním shromáždění,
CENPmax	Dolní mez cenového pásma tj. pásma, ve kterém je možno na dalším burzovním shromáždění uzavřít obchod,

Datum a čas vystavení : 20.10.2004

Vystavil:

Schválil:

PLODINOVÁ BURZA

BRNO

**CENY vybraných komodit - OBCHODY PROMPTNÍ
za období od 4.3. do 18.3.2008**

Jedná se o ceny z realizovaných obchodů respondentů a členů burzy. Nejedná se o kótované ceny.
Obchody promptní = s dodávkou do 30ti dnů

Komodita	Cena Kč/t - bez DPH			
	parita FCA	změna %	parita DDP	změna %
PŠENICE potravinářská	6 128	0,77	6 171	0,37
PŠENICE krmná	5 686	0,67	5 759	0,84
JEČMEN sladovnický	6 506	0,24	6 713	0,11
JEČMEN krmný	5 552	1,10	5 685	1,14
ŽITO	5 614	0,62	5 794	0,33
KUKUŘICE	5 518	0,43	5 653	0,00
HRÁCH krmný	5 236	4,66	5 681	4,93
ŘEPKA olejná	10 670	0,42	11 048	0,30

Parita FCA - místo, kde bude zboží dodáno do péče dopravce určeného kupujícím,
dopravu hradí kupující

Parita DDP – místo, do kterého má být zboží dodáno, ujednané místo určení
dopravu hradí prodávající

Pokračuje trend minimálních pohybů cen zemědělských komodit.

Cenový rozdíl je patrný především v komoditě hrach krmný, který z důvodu hlubokého nedostatku opět zvýšil cenu, tentokrát až o 267,- Kč/t.

Cena řepky olejně vykazuje stálý vzrůst, odpovídající zájmu trhu.

Plodinová burza Brno v současné době eviduje významnou poptávku po potravinářském hrachu žlutém, s možností vysoké realizační ceny.

Elektronická aukce komodit na svých WEB stránkách: www.e-pbb.cz, je součástí PBB.

**Příští seance PBB a Valná hromada PBB se koná dne 1.4.2008
na Kotlářské ulici č. 53, v místnosti ZA Mze č.101, Brno.**

Pšenice potravinářská

Kód komodity 0101001

Platnost od 1.7.2001

1. Za pšenici potravinářskou se považuje pšenice obecná (*Triticum aestivum* L.):
 - z domácí produkce jarních i ozimých odrůd zařazených do Listiny povolených odrůd mezi odrůdy s odpovídající pekařskou jakostí,
 - z dovozu, odpovídající pekařskou jakostí pšenici z domácí produkce.
2. Pro promptní obchody beze vzorku a termínové obchody jsou hodnoty jakostních znaků pšenice potravinářské stanoveny takto:

Jakostní znaky	Obchodovatelná třída		
	1	2	N
vlhkost	nejvýše 14,0 %	více než 14,0 % a nejvýše 15,0 %	více než 15,0 %
objemová hmotnost	nejméně 780 g/l	méně než 780 g/l a nejméně 760 g/l	méně než 760 g/l
Příměs celkem	nejvýše 4,0 %	více než 4,0 % a nejvýše 6,0 %	6,0 %
Z příměsí celkem zrna, žita, žitovce /triticale/ a ječmene (celá i poškozená, pokud podle stupně poškození nepatří do nečistot)	nejvýše 3,0 %	nejvýše 3,0 %	více než 3,0 %
nečistoty celkem	nejvýše 0,4 %	více než 0,4 % a nejvýše 0,5 %	0,5 %
číslo poklesu /viskotest/	nejméně 240 sec	méně než 240 sec a nejméně 160 sec	méně než 160 sec
obsah mokrého lepku v sušině (test Go)	nejméně 25,0 %	méně než 25,0 % a nejméně 23,0 %	méně než 23,0 %
sedimentační hodnota (SDS test)	nejméně 55 ml	méně než 55 ml a nejméně 45 ml	méně než 23,0 %

3. Další ukazatele jakosti, podle nichž se posuzuje jakost pšenice potravinářské jsou uvedeny v ČSN 46 10 10 a ČSN 46 11 00-2. Specifikace příměsí a nečistot je uvedena v ČSN 46 11 00-2.
4. Systém slev používaných při reklamaci jednotlivých jakostních znaků za 1 tunu potravinářské pšenice:
 - a) u objemové hmotnosti za každých započatých nižších 10 g/l je sleva 1 % z ceny,
 - b) u příměsí celkem za každé započaté vyšší 1 % příměsí je sleva 0,5 % z ceny,
 - c) u čísla poklesu pro interval 239 až 160 sec je sleva 0,5 % z ceny,
 - d) u vlhkosti za každých vyšších 0,5 % vlhkosti je sleva 0,6 % z ceny,
 - e) u nečistot je za každé vyšší 0,1 % nečistot sleva 0,1 % z ceny.
5. Jednotka v nichž je vyjadřována cena promptního a termínového dodávkového obchodu je t. Velikost kontaktu je 50 t.

6. Parametry pro obchodování s přímými termínovými obchody (typ 06) jsou následující:
Kontraktní období u pšenice potravinářské jsou měsíce s následujícím označením:

PPOF - leden
PPOH - březen
PPOK - květen
PPON - červenec
PPOQ - srpen
PPOU - září
PPOX - listopad

Velikost kontraktu:	50t,
Margin:	10.500,- Kč,
Hodnota bodu:	5.000,- Kč,
Obchodované pásmo:	+/- 2,1 bodu,
Minimální pohyb:	0,1 bodu.

Ječmen sladovnický

Kód komodity 0103001

Platnost od 1.7.2001

7. Za ječmen sladovnický se považují odrůdy ječmene setého dvouřadého:
- z domácí produkce zapsané do Listiny povolených odrůd mezi odrůdy označené jako vhodné pro výrobu pivovarského sladu;
 - z dovozu, pokud svou jakostí odpovídají odrůdám ječmenů z domácí produkce zapsaných do Listiny povolených odrůd.
8. Při dodávkách sladovnického ječmene musí být v průvodních dokladech deklarováno / včetně deklarace podle ČSN 46 10 10 /:
- a) odrůda sladovnického ječmene
 - b) umělé sušení sladovnického ječmene
9. Pro promptní obchody beze vzorku a termínové obchody jsou hodnoty jakostních znaků ječmene sladovnického stanoveny takto:

Jakostní znaky		Obchodovatelná třída		
		1	2	3.4.1.1 <i>N</i>
Barva		žlutá i méně vyrovnaná	světle žlutá	
plocha zrna		méně jemná, i méně jemně vrásčitá	jemná, jemně vrásčitá	
Vlhkost	nejvýše	nejvýše 15,0 %	více než 15,0 % a nejvýše 16,0 %	více než 16,0 %
podíl zrna nad sítím 2,5 mm		nejméně 90 %	méně než 90 % a nejméně 70 %	méně než 70 %
zrna poškozená		nejvýše 2,0 %	více než 2,0 % a nejvýše 5,0 %	více než 5,0 %
zrna se zahnědlými špičkami		nejvýše 2,0 %	více než 2,0 % a nejvýše 6,0 %	více než 6,0 %
zrna porostlá		0,0 %	nejvýše 0,5 %	0,5 %
celkový odpad		nejvýše 3,0 %	více než 3,0 % a nejvýše 7,0 %	více než 7,0 %
Z celkového odpadu neodstranitelné příměsi		nejvýše 0,5 %	více než 0,5 % a nejvýše 1,0 %	více než 1,0 %
Z celkového odpadu zrna zelená		nejvýše 0,5 %	více než 0,5 % a nejvýše 1,0 %	více než 1,0 %
Klíčivost		nejméně 98,0 %	méně než 98 % a nejméně 92 %	méně než 92,0 %
dusíkaté látky v sušině (N x 6,25)		nejvýše 11,0 %	více než 11 % a nejvýše 12,5 %	více než 12,5 %

10. Ječmen sladovnický nesmí obsahovat semena slunečnice.
11. Další ukazatele jakosti podle nichž se posuzuje jakost ječmene sladovnického jsou uvedeny v ČSN 46 10 10 a ČSN 46 11 00-5. Specifikace podílu zrna nad sítím 2,5 mm poškozených zrn, zahnědlých špiček, porostlosti a celkového odpadu je uvedena v ČSN 46 11 00-5.

12. Systém slev používaných při reklamaci jednotlivých jakostních znaků ječmene sladovnického:
- a) u podílu zrna nad sítím 2,5 mm za každé započaté nižší 1 % podílu zrna je sleva 0,5 % z ceny,
 - b) u zrn poškozených za každé započaté vyšší 1 % poškozených zrn je sleva 1,0 % z ceny,
 - c) u zrn se zahnědlými špičkami za každé započaté vyšší 1 % zrn se zahnědlými špičkami je sleva 0,5 % z ceny,
 - d) u zrn porostlých za započatých 0,5 % zrn porostlých je sleva 0,5 % z ceny,
 - e) u celkového odpadu za každé započaté vyšší 1 % celkového odpadu je sleva 1 % z ceny,
 - f) u klíčivosti za každé nižší 1 % je sleva 1 % z ceny,
 - g) u dusíkatých látek za každých započatých vyšších 0,1 % dusíkatých látek je sleva 0,5 % z ceny,
 - h) u vlhkosti za každých vyšších 0,5 % vlhkosti je sleva 0,6 % z ceny,
 - i) u nečistot za každé vyšší 0,1 % nečistot je sleva 0,1 % z ceny.

13. Jednotka obchodu v nichž je vyjadřována cena promptního a termínového dodávkového termínového obchodu je t. Velikost kontraktu je 50 t.

14. Parametry pro obchodování s přímými termínovými obchody (typ 06) jsou následující:
Kontraktní období u ječmene sladovnického jsou měsíce s následujícím označením:

JSLF - leden
JSLH - březen
JSLK - květen
JSLN - červenec
JSLQ - srpen
JSLU - září
JSLX - listopad

Velikost kontraktu:	50t,
Margin:	12.500,- Kč,
Hodnota bodu:	5.000,- Kč,
Obchodované pásmo:	+/- 2,5 bodu,
Minimální pohyb:	0,1 bodu.

Příloha č. 5 *Burzovní standart – Kukuřice*

Kukuřice

Kód komodity 0105000

platnost od 1.7.2001

1. Za kukuřici se považuje kukuřice setá, která po odstranění celkových příměsí a nečistot obsahuje nejméně 90 % hmotnosti zrna na síť s kruhovými otvory o průměru 7 mm.
2. Kukuřice pro mlýnské zpracování musí mít červené až žluté zabarvení zrna.
3. Kukuřice pro výrobu škrobu musí pocházet z hybridů typu koňský zub s výjimkou hybridů s červeným zabarvením zrna.
4. Kukuřice musí být zdravá, bez cizích pachů a škůdců. Nesmí obsahovat:
 - a) zrna zjevně naplesnivělá a plesnivá,
 - b) zrna porostlá, u nichž vyšel na povrch kořínek nebo klíček a dále zrna s ulomeným klíčkem nebo kořínkem se zřejmými známkami růstu,
 - c) zrna v mléčné zralosti, t.j. zrna nedozrálá, která obsahují mléčnou náplň zrna.

5. Pro promptní a termínové obchody beze vzorku jsou hodnoty jakostních znaků kukuřice stanoveny takto:

Jakostní znaky	Obchodovatelná třída		
	1	2	N
Vlhkost	nejvýše 14,0 %	více než 14,0% a nejvýše 15,0 %	více než 15,0 %
příměsí celkem	nejvýše 5,0 %	nejvýše 5,0 %	více než 5,0 %
nečistoty celkem	nejvýše 1,0 %	nejvýše 1,0 %	více než 1,0 %
klíčivost - kukuřice pro výrobu škrobu	nejvýše 50,0 %	nejvýše 50,0 %	více než 50,0 %
obsah škrobu v sušině	nejméně 68,0 %	nejméně 68,0 %	méně než 68,0 %

6. Další ukazatele jakosti, podle nichž se posuzuje jakost kukuřice jsou uvedeny v ČSN 46 10 10 a ČSN 46 11 00-8. Specifikace příměsí a nečistot je uvedena v ČSN 46 11 00-8.
7. Systém slev používaných při reklamaci jednotlivých jakostních znaků pro 1 tunu kukuřice:
 - a) u vlhkosti za každých vyšších 0,5 % vlhkosti je sleva 0,6 % z ceny.
8. Jednotka v nichž je vyjadřována cena promptního a dodávkového termínového obchodu je t. Velikost kontraktu je 50 t.
9. Parametry pro obchodování s přímými termínovými obchody (typ 06) jsou následující:
Kontraktní období u kukuřice jsou měsíce s následujícím označením:

KUKF - leden
KUKH - březen
KUKK - květen
KUKN - červenec
KUKQ - srpen
KUKU - září
KUKX - listopad

Velikost kontraktu: 50 t,
Margin: 12.500,- Kč,
Hodnota bodu: 10.000,- Kč,
Obchodované pásmo: +/- 2,5 bodu,
Minimální pohyb: 0,1 bodu.

Semeno řepky

Kód komodity 0301001, zkratka komodity SRE
platnost od 1.5.2004

A. Obchody, ve kterých nevystupuje jako účastník SZIF

10. Obchoduje se se semenem řepky dvounulové s obsahem kyseliny erukové do 2,0 % a obsahem glukosinolátů do 35 mikromolů na 1 g semene. Tyto požadavky zabezpečují dvounulové odrůdy řepky podle listiny povolených odrůd.
11. Při obchodech se semenem řepky se vychází ze základního obsahu tuku 42 % při vlhkosti semene 8 %. Neodpovídá-li obsah tuku semene řepky této hodnotě, potom za každé jedno procento obsahu tuku nad či pod 42 % tuku při vlhkosti semene 8 % se připlácí nebo slevuje 1,7 % z dohodnuté ceny.
12. Semeno řepky musí být zdravé, vyzrálé, bez škůdců a cizích pachů. Semeno řepky pro zpracování na výrobky pro lidskou výživu nesmí být chemicky konzervováno. Nesmí obsahovat semena naplesnivělá nebo plesnivá.
13. Prodávající prohlašuje, že obchodovaná komodita není geneticky modifikovaný organismus, ani geneticky modifikovaný produkt ve smyslu zákona 78/2004 Sb.
14. Pro promptní obchody beze vzorku a termínové obchody jsou hodnoty jakostních znaků semene řepky stanoveny takto:

Jakostní znaky	Obchodovatelná třída		
	1	2	N
Vlhkost a těkavé látky	nejvýše 8,0 %	více než 8,0 % a nejvýše 8,5 %	více než 8,5 %
Nečistoty	nejvýše 2,0 %	více než 2,0 % a nejvýše 3,0 %	více než 3,0 %
Semena porostlá a poškozená celkem	nejvýše 2,0 %	více než 2,0 % a nejvýše 4,0 %	více než 4,0 %

15. Další ukazatele jakosti podle nichž se posuzuje jakost semene řepky jsou uvedeny v ČSN 46 10 10 a ČSN 46 23 00-2. Specifikace nečistot je uvedena v ČSN 46 23 00-2.
16. Semeno řepky, které neodpovídá hodnotám jakostních ukazatelů pro základní jakost je obchodovatelné na základě vzájemné dohody o ceně.
17. Jednotka v nichž se vyjadřuje cena promptního a dodávkového termínového obchodu je t. Velikost kontraktu je 100 t.
18. Na burze se obchoduje s řepkou volně loženou.
19. Parametry pro obchodování s přímými termínovými obchody (typ 06) jsou následující:
Kontraktní období u semene řepky jsou měsíce s následujícím označením:

F – leden
G - únor
H - březen
K - květen
N - červenec
Q - srpen
U - září

X – listopad

Z - prosinec

Velikost kontraktu: 100t,
Margin: 35.000,- Kč,
Hodnota bodu: 10.000,- Kč,
Obchodované pásmo: +/- 3,5 bodu,
Minimální pohyb: 0,1 bodu.

B. Obchody, ve kterých vystupuje jako účastník SZIF

1. Při obchodech se semenem řepky se vychází ze základního obsahu tuku nejméně 40 % při vlhkosti semene 8 %. Za vyšší obsah tuku se nepříplácí.
2. Podíl porostlých a poškozených semen nejvýše 2%. Za nižší podíl se nepříplácí.
3. Semeno řepky musí být zdravé, vyzrálé, bez škůdců a cizích pachů.
4. Pro promptní obchody beze vzorku a termínové obchody jsou hodnoty jakostních znaků semene řepky stanoveny takto:

Jakostní znaky	Obchodovatelná třída	
	1	N
Vlhkost	nejvýše 8,0 %	více než 8,0 %
Nečistoty	nejvýše 2,0 %	více než 2,0
Semena naplesnivělá a plesnivá	nejvýše 6,0 %	více než 6,0 %

5. Jednotka v nichž se vyjadřuje cena promptního a dodávkového termínového obchodu je t. Velikost kontraktu je 100 t.
6. Způsob dodání je DDU do smluvních skladů SZIF. K tomuto způsobu dodání platí mezi kupujícím a prodávajícím ujednání, že zboží musí být v termínu plnění naskladněno ve smluvních skladech SZIF, pakliže zboží v termínu plnění není naskladněno ve smluvních skladech SZIF veškeré dopravní, naskladňovací či vyskladňovací náklady do smluvních skladů SZIF hradí prodávající.
7. Semeno řepky je volně loženo.